

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Důvody ukončení nebo přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu u
pěstounů na přechodnou dobu v České republice

Reasons for leaving or discontinuing foster care for temporary period for
fosters for temporary period in the Czech Republic

Anna Žížalová

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslava Hanušová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice (B7507)

Studijní obor: B BI-VZ (7507R045, 7507R031)

2020

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Důvody ukončení nebo přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 21.7.2020

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Jaroslavě Hanušové, PhD., za její rady a pomoc při zpracovávání práce a odpovědi na nepřestávající dotazy i přes těžkou situaci, kdy nemohly být uskutečněny osobní konzultace. Dále bych chtěla také poděkovat paní Vandě Žížalové, která mi jako pěstounka na přechodnou dobu pomohla zprostředkovat kontakt se všemi respondenty, kteří se účastnili dotazníkového šetření. Všem respondentům patří také velké díky za jejich čas a ochotu.

ABSTRAKT

Bakalářská práce nazvaná Důvody ukončení nebo přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice, je rozdělena na dvě části – teoretickou část a praktickou část.

V teoretické části bakalářské práce jsou shrnuty základní informace o náhradní (rodinné) péči – její vývoj, formy a rozdělení na ústavní a náhradní rodinnou péči. Dále je teoretická část zaměřena na pěstounskou péči na přechodnou dobu. Konkrétně na její právní úpravu, pěstounskou péči na přechodnou dobu ve vybraných státech Evropy, proces zavedení pěstounské péče na přechodnou dobu do České republiky, děti v pěstounské péči na přechodnou dobu, a nakonec na samotné pěstouny na přechodnou dobu.

V praktické části této bakalářské práce je zaměření na důvody ukončení nebo přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice. Ke sběru dat došlo pomocí dotazníkového šetření skrze sociální sítě. Vyhodnocení proběhlo na základě analýzy a porovnání získaných údajů a informací. Všechna získaná data byla pro přehlednost zpracována do grafů a tabulek. Zjistila jsem, že hlavním důvodem jak pro přerušování, tak pro ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu je přenechání si dítěte v péči, tudíž tedy přechod na dlouhodobou pěstounskou péči. Dalším zajímavým zjištěním bylo, že 96 % respondentů není spokojena s finančním ohodnocením pěstounské péče na přechodnou dobu. Tento faktor tudíž není ani motivací pro zvolení si pěstounské péče na přechodnou dobu jako svou profesi, ale je to touha pomoci dětem a vidina smysluplnosti práce.

V závěru jsem shrnula nejdůležitější poznatky z dotazníkového šetření a pokusila se navrhnout jistá doporučení pro praxi v pěstounské péči na přechodnou dobu.

KLÍČOVÁ SLOVA

náhradní rodinná péče, pěstounská péče na přechodnou dobu, přerušování pěstounské péče, ukončení pěstounské péče

ABSTRACT

The bachelor's thesis „Reasons for leaving or discontinuing foster care for temporary period for fosters for temporary period in the Czech Republic“ is divided into two parts – theoretical part and practical part.

In the theoretical part there is a summarisation of the main information about substitute family care – its evolution, forms and division into institutional care and foster care. Further, the theoretical part is focused on foster care for temporary period. Specifically on its legislation, foster care for temporary period in chosen European countries, the process of introduction of foster care for temporary period to the Czech republic, kids in foster care for temporary period, and finally fosters for temporary period themselves.

The practical part of this bachelor's thesis is focused on the reasons for leaving or discontinuing foster care for temporary period for fosters for temporary period in the Czech republic. The data collection was realized by questionnaire survey published on social media. The evaluation was carried out based on the analysis and comparison of collected data. For better clarity, all the collected data were processed into graphs and charts. I found out, that the main reason for both discontinuing and leaving foster care for temporary period is taking the child in temporary foster's care, so basically temporary foster turn into regular fosters or fosters for long period. Another interesting fact was that 96 % of respondents aren't satisfied with the financial evaluation of temporary foster care. So this factor isn't a motivation for people to become temporary fosters, but it's the desire to help children and the vision of meaningfulness of this profession.

As the last thing, I summarized the most important findings of the questionnaire survey and tried to propose certain recommendations for the practical use of foster care for temporary period.

KEYWORDS

substitute family care, foster care for temporary period, discontinuing temporary foster care, leaving temporary foster care

Obsah

Úvod.....	8
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1.1 Náhradní (rodinná) péče.....	10
1.1.1 Vývoj vybrané náhradní péče o dítě	10
1.1.2 Formy náhradní výchovy	12
1.2 Pěstounská péče na přechodnou dobu.....	21
1.2.1 Právní úprava pěstounské péče na přechodnou dobu	21
1.2.2 Pěstounská péče na přechodnou dobu ve vybraných státech Evropy.....	22
1.2.3 Cesta k současné podobě pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice	25
1.2.4 Děti v pěstounské péči na přechodnou dobu.....	26
1.2.5 Pěstouni na přechodnou dobu.....	28
2 PRAKTICKÁ ČÁST.....	37
2.1 Cíle práce.....	37
2.2 Výzkumné otázky	37
2.3 Dotazník a popis cílové skupiny.....	38
2.4 Výsledky dotazníkového šetření.....	39
2.5 Diskuse, vyhodnocení, komparace dat a doporučení.....	58
2.5.1 Vyhodnocení cílů práce	58
2.5.2 Komparace dat.....	69
2.5.3 Diskuse.....	73
2.5.4 Závěrečná doporučení.....	75
Závěr	77
Seznam použitých tištěných informačních zdrojů.....	79

Seznam použitých elektronických zdrojů	81
Seznam příloh	84

Úvod

Tématem této bakalářské práce jsou důvody ukončení nebo přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice. Téma jsem si vybrala z toho důvodu, že vyrůstám v rodině, kde se s náhradní rodinnou péčí zabýváme již poměrně dlouhou dobu. Moje matka pracovala přes deset let v dětském domově, který jsem měla možnost nespočetněkrát navštívit a seznámit se s jeho prostředím. Posledních pět let jsme nyní rodinou pěstounskou, konkrétně rodinou pěstounů na přechodnou dobu. Vzhledem k tomu se často stýkám s ostatními pěstouny (jak přechodnými, tak dlouhodobými), sociálními pracovníky a organizacemi, které je doprovází a povšimla jsem si problematiky přerušování a ukončování výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu.

Oblast pěstounské péče na přechodnou dobu je v naší republice poměrně nová, stále se vyvíjí a neodborná veřejnost mnohdy nemá ani tušení o její existenci a pokud ano, tak si výkon tohoto povolání spojuje s mnohými mýty či předsudky. Samotní pěstouni mají potom často zkreslené představy o samotné pěstounské činnosti, přesto, že jsou důkladně proškolení a jejich očekávání se výrazně nesesetkává s tvrdou realitou, jelikož jde o práci poměrně náročnou, jak psychicky, tak fyzicky. V některých případech dochází tedy k tomu, že své pěstounství ukončují nebo přerušují. Proto jsem se rozhodla napsat práci na toto téma v rámci problematiky náhradní rodinné péče. Zajímalo mě, zda pomocí respondentů dokážu přijít na důvody ukončení a přerušení pěstounské péče, a na jejich základě dojít k jistým doporučením, díky kterým by se tomuto problému dalo předcházet.

V teoretické části bakalářské práce se zabývám terminologií týkající se náhradní rodinné péče, formami náhradní výchovy a vývojem vybrané náhradní péče o dítě. Nakonec se konkrétněji zabývám tématem pěstounské péče na přechodnou dobu, její legislativní úpravou, procesy a záležitostmi s ní spojenými a riziky a obtížemi, které se výkonu přechodné pěstounské péče týkají. Na tuto část se snažím napojit praktickou část práce.

V praktické části jsem se zaměřila na výsledky dotazníkového šetření, které jsem zrealizovala na skupině pěstounů na přechodnou dobu, kteří ukončili nebo přerušili svou činnost. Hlavním cílem praktické části bakalářské práce je zjistit důvody, které vedou k přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu u dotazovaných respondentů. Mezi dílčí cíle jsem mimo jiné zařadila zjištění, po jaké době došlo ke změně ve výkonu jejich práce,

po kolika dětech nejčastěji přerušili nebo ukončili a jaké jsou pro ně podmínky k návratu zpět k přechodnému pěstounství.

1 TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části mé práce se budu blíže zabývat formami náhradní výchovy dítěte – jak náhradní rodinnou péčí, tak ústavní péčí – vývojem vybrané náhradní výchovy dětí a konkrétněji se chci zaměřit na pěstounskou péči na přechodnou dobu. U přechodné pěstounské péče bych chtěla hlouběji nahlédnout do právního rámce a vývoje pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice, pokusit se nastínit situaci v České republice a ve vybraných státech v Evropě. Dále bych se chtěla zaměřit na umístování dětí do přechodné pěstounské péče a význam, který to pro ně má. Nakonec věnovat část přechodným pěstounům, procesům a náležitostem, které s tímto povoláním souvisí.

1.1 Náhradní (rodinná) péče

Náhradní rodinná péče je zajišťována pomocí zařízení nekolektivní péče všem nezletilým osobám, u kterých z různých důvodů nemohou vykonávat péči biologičtí rodiče. Pod pojem náhradní rodinné péče spadá nejen osvojení, ale i různé formy neústavní rodinné péče. Pokud hovoříme o ústavní péči, tak ta se považuje pouze za náhradní výchovnou péči, protože v ní nelze zastoupit rodinné prostředí, které je nejvíce příznivé pro vývoj dítěte (Nožířová, 2012).

1.1.1 Vývoj vybrané náhradní péče o dítě

Osvojování nebo výchova nebiologických dětí se objevovala již od počátku lidské historie. Nejprve se děti přijímaly do rodin hlavně z důvodu levné pracovní síly. Ale již ve starém Římě existují důkazy o právu osvojit si dítě, pokud byl věkový rozdíl mezi ním a osvojitelem minimálně osmnáct let. Později se také k odložení nechtěných dětí využívaly torny u kostela, kde je přijímaly nové rodiny. Za počátky pěstounské péče se považuje využívání kojných, chův a opatrovnic. Během osvícenství kromě kojných fungovaly také nalezince (Nožířová, 2012).

Jedním z prvních důležitých dokumentů na území České republiky byl zemský zákon chudinský pro Čechy ze dne 3.12.1868, který upravoval péči opuštěných nebo osiřelých dětí v domovských obcích. Osvojiteli dětí se stávali nejčastěji bohaté bezdětné páry nebo pěstouni, u kterých zůstávaly děti i po šestém roce, kdy měly být vráceny zpět do nalezince a předány obci. Pěstouni dostávali do šestého roku měsíčně finanční odměnu, která ale

nebyla dostatečná na to, aby zvýšila finance rodiny. Po uplynutí doby si mohli pěstouni dítě ponechat, ale na vlastní náklady (Nožířová, 2012).

Obrat v přístupu nastal o něco později po první světové válce, kdy se začalo hledět nejen na zájem osvojitele, ale i na zájem osvojenice. V té době u nás fungovalo 24 okresních sirotčinců a 60 dětských domovů s omezenou kapacitou pro zachování rodinného prostředí. Hlavním problémem k řešení se po válce stali převážně váleční sirotci. Pomoc byla založená hlavně na dobrovolnicích, ale v každém okrese byla zřizována organizační střediska se sociálními pracovníky, která se stala pomocnými organizacemi a zastupovala úřady. Prvním zákonem upravujícím zrušitelné osvojení se stal zákon č. 56/1928 Sb., o osvojení, ze dne 28. března 1928. Jednalo se ale spíše o úpravu majetkových vztahů, protože řešil vyhledání vhodného dědice pro osvojitele a bylo dokonce možné osvojit osobu zletilou (Nožířová, 2012).

Po druhé světové válce společně se zákonem č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, přišla změna pohledu na osvojení. Nešlo pouze o úpravu majetkových vztahů, ale dbalo se na zajištění adekvátního prostřední pro výchovu, stále však bylo možné osvojení zrušit. Osvojením však již v téhle době zanikla práva a povinnosti biologické rodiny osvojenice. Osvojení, které nebylo možné zrušit přinesl až zákon č. 15/1958 Sb., o změně předpisů o osvojení. Nyní byl osvojitel zapisován do matriční knihy jako rodič. Po konci druhé světové války však došlo k výraznému upřednostnění kolektivní péče před péčí individuální. Samostatnou pěstounskou péčí řešil až zákon č. 50/1973 Sb. (Nožířová, 2012; Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019.).

Náhled na kolektivní péči se změnil s revolucí v roce 1989, kdy přišli do oblasti náhradní rodinné péče změny ze západu. Čím dál tím větší důraz je kladen na zájem dítěte, rozvíjí se neziskový sektor a mezinárodní adopce. Důležitým právním dokumentem se stal zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, který upravuje výkon pěstounské péče, mezinárodní Úmluva o právech dítěte, která zdůrazňuje potřebu dítěte vyrůstat v rodině, a Listina základních práv a svobod, v platném znění. Jednou z nejdůležitějších změn po revoluci se stalo částečné přesunutí odpovědnosti státu na nestátní neziskové organizace a sociální pracovníky (Nožířová, 2012; Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019.)

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí byl novelizován v roce 2013 zákonem č. 401/2012, o sociálně právní ochraně dětí, který nyní zasahoval i do oblasti rodinného práva, čímž došlo ke zrušení zákona o rodině č. 94/1963. Také došlo k novelizaci občanského zákoníku – Zákon č. 89/2012 Sb., který nyní zahrnuje i oblast rodinného práva (Pazlarová, 2016; Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019.).

V současnosti se bere v potaz především zájem dítěte a jeho výchova v harmonickém prostředí. Je dávana přednost všem formám náhradní rodinné péče před ústavní, která je považována za poslední možnost. Přibývá počet dlouhodobých pěstounů, pěstounů na přechodnou dobu i příbuzenských pěstounů, s čím souvisí i vyšší počet dětí umístovaných do pěstounské péče, a velice postupně ubývá umístování nezletilých dětí do dětských domovů. Narůstá počet doprovodných organizací, které se starají nejen o blaho dítěte, ale také o výkon pěstounské péče u pěstounů, jejich podporu, školení a doprovázení (Pazlarová, 2016; Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019).

1.1.2 Formy náhradní výchovy

Pokud dojde k situaci, kdy je potřeba zajistit pro dítě náhradní způsob péče než tu, kterou by mu měla poskytnout a umožnit jeho biologická rodina, přichází na scénu jako řešení dvě hlavní formy náhradní výchovy – **náhradní rodinná péče a ústavní péče.**

Náhradní rodinná péče

Do náhradní rodinné péče spadá podle Nového občanského zákoníku adopce, mezinárodní adopce, poručenství, opatrovnictví, pěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu a svěřeni dítěte do péče jiné osoby.

Adopce

Občanský zákoník definuje osvojení jako přijetí cizí nezletilé nebo zletilé osoby za vlastní. Adoptovat může jak jednotlivec, tak manželský pár, po kterých získá osvojenec příjmení. Pravidlem je, že mezi osvojitelem a osvojenecem musí být přiměřený věkový rozdíl minimálně šestnácti let. Po rozhodnutí soudu dojde k zápisu do matriky a těmto osobám potom k osvojení vznikají stejná rodičovská práva a rodičovská odpovědnost, jakou měla původní biologická rodina, které její práva osvojením zanikají. Podle zákona mají osvojitelé také

povinnost oznámit dítěti skutečnost, že je adoptované, a to nejpozději do zahájení povinné školní docházky (Zákon 89/2012 Sb.; Kolouchová, Matějček, 2002).

Aby mohlo dojít k osvojení, musí být dítě právně volné, tzn. biologičtí rodiče musí dát souhlas – matka nejdříve 6 týdnů po porodu, přičemž mají oba ještě 3 měsíce na podání odvolání, pokud si souhlas k adopci rozmyslí. Souhlas k osvojení není nutný, pokud je u soudu prokázán zjevný nezájem rodičů (žádné projevení zájmu po dobu 3 měsíců) nebo pokud byl biologický rodič zbaven rodičovské odpovědnosti nebo svéprávnosti. V případech, že je osvojované dítě starší 12 let, soud zjišťuje jeho postoj dané věci a vyjádření, u mladších dětí vydává souhlas opatrovník, nejčastěji orgán sociálně právní ochrany dětí (Zákon 89/2012 Sb.; Kolouchová, Matějček, 2002).

Pokud budoucí adoptivní rodiče prošli šetřením v rodině, splňují požadavky zdravotního a psychologického vyšetření, mohou po zařazení do evidence přijmout dítě do své péče hned po uplynutí doby 3 měsíců po podání souhlasu biologických rodičů k adopci. V rámci tzv. předadopční péče je dítě svěřeno do péče budoucího osvojitele minimálně na dobu 6 měsíců, aby došlo k navázání pouta. Budoucí osvojitel nepobírá za péči žádné finanční příspěvky a dávky, vše je na jeho vlastní náklady (Zákon 89/2012 Sb.; Kolouchová, Matějček, 2002; Zákon č. 94/1963 Sb.).

Vyskytnou-li se závažné důvody, lze u osvojení zrušitelného typu do 3 let od vydání rozhodnutí o adopci zrušit. Mezi osvojencem a osvojitelem tak zaniknou příbuzenské vztahy společně s právy a povinnostmi (Zákon 89/2012 Sb.; Kolouchová, Matějček, 2002).

Mezinárodní adopce

Kromě zákona č. 89/2012 Sb. se mezinárodní adopce řídí také Mezinárodní úmluvou o právech dítěte a Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení. Mezinárodní adopce je proces osvojení dítěte do ciziny nebo z ciziny. K osvojení dítěte do ciziny je však kromě klasických požadavků nutný i souhlas Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně, který spolupracuje pouze se členskými státy Úmluvy o ochraně dětí (Mezinárodní osvojení).

Pokud jde o osvojení dětí z ciziny, žadatelé musí podat žádost na obecním úřadu obce s rozšířenou působností v místě bydliště. Mohou žádat pouze o osvojení dítěte z ciziny nebo

se mohou nechat zařadit do evidence pro adopci dítěte z ciziny, pokud jim nebude vyhověno v případě žádosti o adopci v České republice do 3 let od jejího podání. Žadatel před zařazením do evidence projít zdravotním a psychologickým posouzením stejně jako žadatelé o adopci v rámci našeho státu. Dále vyplňují dotazník o vlastních představách přijímaného dítěte a musí sdělit preferovanou zemi, ze které chtějí adopci uskutečnit. Po přijetí žádosti v zemi původu osvojovaného dítěte, jsou žadatelé dále zařazeni do místní evidence čekatelů. Při výběru dítěte a souhlasu žadatelů musí před adopcí na určitou dobu pobývat v zemi, ze které adoptují a uskutečňovat kontakt s dítětem, aby bylo zjištěno, že adopce je v nejlepším zájmu osvojovaného dítěte (Mezinárodní osvojení z ciziny).

Pokud jde o zprostředkování adopce dítěte z České republiky osobám žijícím mimo naši republiku, musí stejně jako v prvním případě žadatelé nejprve podat žádost, která je po schválení zařazena do evidence. Žadatelé musí doložit osobní doklady, majetkové poměry a žádaný je také psychologický posudek. Po schválení je následně žadatelům vybíráno ideální dítě, a jestliže žadatel souhlasí, musí strávit s dítětem minimálně 7 až 10 dní v osobním kontaktu. Soudní řízení se ale podle rychlosti úřadů může protáhnout až na dobu kolem 6 týdnů. Po soudním řízení a vystavení cestovních dokladů si může osvojitel osvojence odvést do své země. Tam je po dobu 6 měsíců sledováno ústředními orgány dané země a do země původu je nutné zaslat minimálně 3 vývojové zprávy o situaci dítěte. Až po všech těchto náležitostech je možné udělit souhlas s osvojením (Mezinárodní osvojení do ciziny).

Poručenství

Jedná se o formu náhradní rodinné péče, kdy je nezletilému soudem stanoven poručník, který plní roli zákonného zástupce a spravuje poručencův majetek a jmění, přičemž není nutné, aby o dítě osobně pečoval. Pokud však poručník o dítě osobně pečuje, má nárok na dávky. Při každém důležitém rozhodnutí je povinností poručníka konzultovat danou věc se soudem a dostat jeho schválení. Poručník je poručenci určen v případech, kdy došlo k úmrtí obou rodičů nebo byli zbaveni rodičovské odpovědnosti (Formy náhradní výchovy).

Opatrovnictví

Soud přidělí dítěti opatrovníka v případě, kdy je nutné zabezpečit ochranu jeho zájmů nebo pokud tak nečiní jeho zákonný zástupce. Opatrovník má poté právo podávat návrh na zahájení řízení v případech, kdy je nutné, aby rozhodnutí provedl soud. Rozlišuje se dále opatrovník pro správu jmění, opatrovník pro správní řízení, opatrovník pro sporné soudní řízení, a nakonec kolizní opatrovník (Zákon 89/2012 Sb.).

Pěstounská péče

Pěstounská péče je formou náhradní rodinné péče, kde jsou k výchově nejčastěji svěřeny ty děti, které nejsou právně volné k adopci a není pro ně možné, aby vyrůstaly ve vlastní biologické rodině, přesto, že v některých případech má i nadále rodina o dítě zájem. Osoba, vykonávající pěstounskou péči, tedy pěstoun, ale není zákonným zástupcem dítěte a nevznikají mezi nimi rodičovská práva nebo vyživovací povinnosti. Rozhoduje však za dítě v běžných záležitostech. Pěstouni mají také povinnost umožnit svěřenému dítěti styk s biologickou rodinou nebo příbuznými, pokud tak stanoví soud. Rozlišujeme tyto dva základní typy pěstounské péče – dlouhodobou (klasickou) pěstounskou péči a krátkodobou (na přechodnou dobu) pěstounskou péči (Nožířová, 2012).

Dlouhodobá pěstounská péče, trvá od svěřením dítěte do péče pěstouna až do doby, kdy dítě může zpět do péče biologické rodiny nebo do dovršení zletilosti (v případě soustavné přípravy na budoucí povolání až do věku 26 let) či rozhodnutí soudu. Pěstoun před zařazením do evidence prochází složitým procesem prověřování a přípravou na výkon pěstounské péče. Po zařazení do evidence pěstoun pobírá jako plat takzvané pěstounské dávky a dle stupně závislosti svěřeného dítěte lze přiznat příspěvek na péči (Pazlarová, 2016).

Pěstounská péče na přechodnou dobu neboli krátkodobá pěstounská péče je náhradní rodinná péče, kde je dítě umístěno do pěstounské rodiny na omezenou dobu, obvykle ne na dobu delší než jeden rok. Hlavní význam této formy náhradní rodinné výchovy je poskytnutí dočasné péče pro děti, které by se jinak ocitly v ústavní péči. Tímto se dá biologické rodině čas na urovnání poměrů či obtížné situace nebo je dítěti poskytnuto stabilní rodinné prostředí v jiné formě náhradní rodinné péče. Také pěstouni na přechodnou dobu jsou před zařazením

do evidence pečlivě prověřování, proškolení a stejně jako dlouhodobí pěstouni pobírají pěstounské dávky a v případě péče i příspěvky na dítě (Pazlarová, 2016).

Při péči od dítě se vždy upřednostňuje biologická rodina, je-li to v jeho nejlepším zájmu. V takových případech může dojít rozhodnutím soudu ke svěřeni dítěte do pěstounské péče příbuzným, kterou můžeme jako formu dlouhodobé pěstounské péče označit za příbuzenskou pěstounskou péči. V tomto případě však není pravidlem vyplácení dávek pěstouna (Nožířová, 2012).

Svěřeni dítěte do péče jiné osoby

V případě, kdy nemůže být dítěti zajištěna řádná péče biologických rodičů, ani poručníka, může soud přistoupit ke svěřeni dítěte do péče jiné osoby, zpravidla mají však přednost příbuzní dítěte nebo osoba, která je dítěti blízká. Tento způsob náhradní rodinné výchovy není rovný pěstounství, ale má vždy přednost před ústavní výchovou, a ukládá se pouze v případě, je-li možné na biologickém rodiči vymáhat výživné, se kterým pečující osoba nakládá podle rozhodnutí soudu (Zákon 89/2012 Sb.).

Ústavní výchova

Pod ústavní výchovu řadíme dětské domovy pro děti do 3 let a dětská centra, diagnostické ústavy, dětské domovy či dětské domovy se školou, výchovné ústavy, domovy pro osoby se zdravotním postižením a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Dříve se používal také termín kojenecké ústavy, ale ty byly od 1.4.2012 novou úpravou zákona transformovány právě na dětské domovy pro děti mladší 3 let a dětská centra (Zákon 89/2012 Sb.).

Ústavní péče je opatření, kdy bylo soudem dítě svěřeno do péče státu. Dochází k tomu z různých důvodů – došlo k ohrožení výchovy dítěte, řádná výchova dítěte nemohla být ze strany rodičů dostatečně zabezpečena, nebo bylo dítě biologickými rodiči dobrovolně svěřeno do ústavní péče. Před zařazením do ústavní péče je vždy podle zákona povinností prozkoumat, zda existují vhodnější alternativy k umístění dítěte. Ústavní péče se nyní bere vždy jako jedna z posledních možností a jsou vždy zvažovány všechny varianty svěřeni do péče fyzické osoby (Formy náhradní výchovy).

Podle Nového občanského zákoníku lze dítě do ústavní péče svěřit na maximální dobu tři let, avšak přetrvávají-li stále důvody pro umístění do ústavní péče, lze opakovaně na stejnou

dobu rozhodnutím soudu pobyt prodloužit (výjimečně lze po dosažení věku zletilosti prodloužit pobyt až o jeden rok). Soud má však povinnost minimálně jednou za půl roku důvody k umístění dítěte řádně prošetřit a prozkoumat, zda neexistuje lepší varianta pro dítě ve formě svěřeni do péče fyzické osoby (Zákon 89/2012 Sb.).

Dětské domovy pro děti do 3 let a dětská centra

Dětské domovy pro děti do 3 let nebo dětská centra jsou podle zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách zdravotnická zařízení spadající pod kontrolu Ministerstva zdravotnictví ČR. Tato zařízení nahradila bývalé kojenecké ústavy. Jsou určeny pro děti od narození do tří let věku, které osiřely, ocitly se bez rodičů, kteří o ně nemohou nebo nechtějí řádně pečovat. Jako zdravotnická zařízení disponují zdravotnickým personálem a poskytují dětem kvalitní lékařskou péči, kterou potřebují pro svůj zdárný vývoj. Přesto však podle mnohých výzkumů, přes veškerou snahu zaměstnanců zařízení, nedochází k plnému a optimálnímu uspokojení sociálních potřeb, a tento typ péče má na ně spíše negativní důsledky, jelikož není možné dětem nahradit pevný vztah s pečující osobou a dostatečné množství sociálních interakcí (Ptáček, Kuželová, Čeledová, 2011; Zákon č. 372/2011 Sb.).

S upřednostňováním náhradní rodinné péče se daří pomalu, ale jistě pobyty dětí v dětských domovech pro děti do 3 let snižovat na nezbytné minimum. Podle šetření v roce 2016 byl počet umístěných dětí 1037 a pozdější údaje z počátku roku 2018 přišly s mnohem nižším číslem 441 dětí (Lumos, 2018).

Diagnostické ústavy

Podle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, jsou dětské diagnostické ústavy školská pobytová zařízení spadající pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Mohou být dělena podle pohlaví či podle věku a přijímají děti od 6 (výjimečně 3) do 18 (až 19) let na základě předběžného opatření, nařízené ústavní výchovy nebo uložené ochranné výchovy na dobu, která obvykle není delší než 8 týdnů. V diagnostickém ústavu dochází po komplexním vyšetření psychického i fyzického stavu k diagnostice, informování soudu a zákonných zástupců a umístění dítěte do jiné formy náhradní péče (Zákon č. 109/2002, Sb.).

Dětské domovy a dětské domovy se školou

Dětské domovy i dětské domovy se školou jsou legislativně popsány v zákoně o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Stejně tak jako diagnostické ústavy spadají pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Opět s jedná o školské pobytové zařízení pro děti, jimž není umožněna péče rodiny (Zákon č. 109/2002, Sb.).

Do dětských domovů jsou umístovány děti soudem nařízenou ústavní výchovou od 3 let do 18 roku života, popř. do 19 let, pokud se připravují na výkon budoucího povolání. Poté zde mohou být na základě dohody až do věku 26 let, pokud dítě prochází soustavou přípravou na výkon budoucího povolání. Vzdělávání těchto dětí probíhá mimo areál dětského domova, děti klasicky dochází do školního zařízení, kde dochází k jejich výuce. V dětském domově se zajišťuje obecná výchovná, materiální a sociální péče (Zákon č. 109/2002, Sb.).

Dětské domovy se školou jsou od dětských domovů odlišné nejen v umístění školní výuky do prostorů instituce, ale liší se především tím, že sem dochází k umístování dětí, nejčastěji od 6 roku života do ukončení povinné školní docházky, které trpí poruchou chování nebo duševní poruchou, nebo dětem od 12 let, kterým je soudem nařízená ochranná výchova (Zákon č. 109/2002, Sb.).

Jistou přechodnou formou mezi ústavní a náhradní rodinnou péčí, se kterou se mají některé děti umístěné v dětských domovech možnost setkat, je takzvaná **hostitelská péče**.

Hostitelská péče se nezařazuje do forem náhradní rodinné péče, protože je dítě jako nezletilá osoba stále svěřena do ústavní péče státu. Dochází pouze k situaci, kdy si dospělá osoba dobrovolně a opakovaně bere nezletilého do své péče na určitou dobu v průběhu roku, například na víkendy nebo na prázdniny. Nejčastěji se využívá u starších dětí, které mají menší šanci na osvojení nebo k přijetí do pěstounské péče a tímto je jim dána příležitost strávit čas v rodinném prostředí, což výrazně napomáhá jejich socializace a konfrontaci s realitou života mimo instituci dětského domova. Hostitelská rodina může také při vzájemných dobrých vztazích sloužit jako záchranný bod pro dítě po vypršení doby pobytu v dětském domově (Nožířová, 2012).

Rozlišujeme hostitelskou péči spontánní a plánovanou. O spontánní hostitelské péči se mluví v případě, kdy došlo k navázání vztahu dítěte k osobě, kterou již potkalo. Často se jedná o vychovatele z dětských domovů nebo dobrovolníky, kteří je navštěvují. Plánovaná hostitelská péče není tak častá, protože žadatel podává oficiální žádost na sociální odbor, kde vyjadřuje zájem o vykonávání hostitelské péče a až později je vybíráno vhodné dítě (Co je to hostitelská péče).

Výchovné ústavy

Jako poslední zařízení ústavní výchovy spadající pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy spadají dětské výchovné ústavy, pod které spadají dětské domovy se školou. Jsou ošetřené zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Pečuje se zde o děti s již ukončenou povinnou školní docházkou, které mají vážné poruchy chování, byla jim nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova (v tomto případě může jít výjimečně i o dítě starší 12 let s tak závažnou poruchou chování, že ho nelze umístit do dětského domova se školou). Podle těchto kritérií se v praxi také dělí kvůli umístění dětí do vhodné skupiny vrstevníků. Výchovné ústavy se na přijaté děti snaží působit výchovně, socializovat a vzdělávat je (Zákon č. 109/2002 Sb.).

Domovy pro osoby se zdravotním postižením

Domovy pro děti se zdravotním postižením spadají pod resort Ministerstva práce a sociálních věcí a jsou upravené v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, pod obecným názvem domovy pro osoby se zdravotním postižením. Nachází zde péči děti, které jsou pod předběžným opatřením nebo jim byla nařízena ústavní výchova a trpí takovým zdravotním postižením tělesným, mentálním nebo kombinací obojího, že se neobejdou bez každodenní pravidelné péče a dohledu. Tento typ zařízení nemá minimální nebo maximální věková omezení pro své rezidenty, ale u soudem uložené ústavní výchovy platí zákon pouze do věku 19 let (Zákon č. 108/2006 Sb.).

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP) jsou určitou alternativou mezi náhradní rodinnou péčí a ústavní výchovou. Jsou definovány v zákoně č. 359/1999,

o sociálně právní ochraně dětí, a následně upraveny zákonem č. 401/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Tyto zařízení poskytují pomoc a ochranu formou zajišťování základních životních potřeb, ubytování, zdravotnických a psychologických služeb dětem bez péče nebo dětem, jejichž život či vývoj byl vážně ohrožen až do 18 roku života (Zákon č. 359/1999 Sb.; Zákon č. 401/2012 Sb.)

Do tohoto typu zařízení se umisťují děti rozhodnutím soudu, žádostí obecního úřadu obce s rozšířenou působností, žádostí zákonného zástupce nebo samotného dítěte. Pokud podá žádost k umístění dítěte jeho zákonný zástupce, je maximální délka pobytu dítěte 3 měsíce, kterou lze prodloužit maximálně o jednu tak dlouhé množství. V případě žádosti obecního úřadu s rozšířenou působností nebo žádosti dítěte může být pobyt dlouhý až 6 měsíců, přičemž na základě okolností může být celková doba pobytu maximálně 12 měsíců. Rodiče umístěného dítěte musí ZDVOP uhradit rovným dílem příspěvek na úhradu pobytu a péči, který je ve výši 1,6násobku životního minima (Zákon č. 359/1999 Sb.; Zákon č. 401/2012 Sb.).

ZDVOP na rozdíl od ostatních forem ústavní výchovy má zákonem upravené a omezené počty dětí, které nesmí přesáhnout čísla 28, dokonce i v případě, že by byly děti rozmístěny do více budov. Jedinou výjimkou je umístění sourozenců – tady se upřednostňuje neroztržení sourozeneckého pouta na úkor počtu. Počet zaměstnanců zařízení musí být také v poměru 1 zaměstnanec na 4 svěřené děti, aby bylo zajištěno dostatečné pozornosti a péče (Zákon č. 401/2012 Sb.).

Mezi zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc se řadí například Klokánky a Dětská centra (Zákon č. 359/1999 Sb.).

1.2 Pěstounská péče na přechodnou dobu

„Pěstounská péče na přechodnou dobu je forma náhradní rodinné péče, která má po omezenou dobu zajistit péči o dítě, jehož rodina se z různých důvodů nemůže nebo nechce o dítě starat. Má umožnit dítěti, aby tuto dobu strávilo v rodinném prostředí, než se najde trvalé řešení. Dítě se do tohoto typu péče svěřuje pouze na nezbytně nutnou dobu a opodstatněnost umístění je pravidelně každé tři měsíce přezkoumána soudem.“ (Pazlarová, 2016, s. 153)

1.2.1 Právní úprava pěstounské péče na přechodnou dobu

Pěstounská péče je náhradní rodinná péče, která je zajišťována a garantována státem. Aktuálně je řešena v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů a dalších právních předpisech, které řeší sociální zabezpečení. Pěstounská péče jako taková byla od roku 1964 až do roku 2014 řešena v zákoně o rodině č. 94/1963 Sb., který je nyní součástí Nového občanského zákoníku (Zákon č. 359/1999 Sb.; Zákon č. 117/1995 Sb.; Zákon č. 94/1963 Sb.).

Pěstounská péče na přechodnou dobu nebo také krátkodobá pěstounská péče je u nás v České republice poměrně nová záležitost. V legislativě se objevila teprve v roce 2006 se zákonem č. 134/2006 Sb., který je novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí, ale řádně využívána začala být až od roku 2013, kdy se konečně začala důsledně řešit finanční a sociální situace pěstounů na přechodnou dobu. Tato změna souvisela s novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí ze dne 1. 1. 2013 (Pazlarová, 2016).

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č.359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění od 1. 1. 2018, řeší pěstounskou péči na přechodnou dobu v hlavě V. Každý krajský úřad si vede evidenci osob, které jsou na základě odborného posouzení odsouhlaseni k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu, avšak po předchozím zažádání u obecního úřadu. V evidenci jsou mimo jiné obsažené osobní údaje žadatele nebo informace o počtu a charakteristice dětí, které je pěstoun schopen přijmout do péče. Krajský úřad také rozhoduje o zařazení a vyřazení

žadatele z dané evidence, kterou pak odevzdává obecním úřadům obcí s rozšířenou působností (Zákon č.359/1999 Sb.).

„Soud může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám v evidenci, a to na

- a) dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat,*
- b) dobu, po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení dítěte odvolat, nebo*
- c) dobu do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu rodičů není třeba“ (Zákon č. 359/1999 Sb., Hlava V, § 27a).*

Pokud dojde ke svěřením dítěte do péče přechodného pěstouna, má soud povinnost minimálně každé tři měsíce znovu posuzovat, zda nedošlo ke změně důvodů, které vedly k umístění dítěte do péče. K tomu využívá především zprávy příslušného orgánu sociálně-právní ochrany. Dítě přitom podle zákona může zůstat v péči maximálně jeden rok (Zákon č. 359/1999 Sb.).

1.2.2 Pěstounská péče na přechodnou dobu ve vybraných státech Evropy

Pěstounská péče na přechodnou dobu kromě České republiky existuje i v jiných státech na světě. V mnoha z nich funguje již mnohem delší dobu než u nás. V jednotlivých zemích se liší podle vlastní koncepce zákonů a v některých z nich jsou v sociální péči napřed. Naše republika má tedy velký zdroj pomocných příkladů i ponaučení a inspirace, ze které může čerpat.

Německo

V Německé spolkové republice napomáhá s pěstounskou péčí soudům ještě další důležitá organizace Úřad pro mládež. Ten je oprávněný jednat rychleji, než by proběhlo řízení soudu, pokud koná v zájmu dítěte a nesetká se s nesouhlasem rodičů. Rodiče samotní mohou také předat dítě do péče jiné osoby sami na základě uplatnění práva o „výchovnou pomoc“ pomocí písemné dohody s novým pečovatelem. Pěstoun může o dítě pečovat dokonce v různých režimech – celodenním nebo denním, kdy se dítě nachází přes noc zpět v rodině. Nerozlišuje se tedy na krátkodobou a dlouhodobou pěstounskou péči, náhradní výchova je považována za dočasnou v obou případech (Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019).

Potencionální pěstouni musí být schváleni místním Úřadem pro mládež, který je také doprovází, a pokud chtějí mít v péči větší počet dětí, je dokonce nutné pedagogické vzdělání. Odměna pěstouna se liší v jednotlivých státech. Každopádně získává příspěvek na výdaje spojené s výchovou dítěte, odměnu za péči, kterou poskytuje a účast na pojištění společně s možností poradenství, dalšího vzdělávání a finanční výpomoc v nákladných záležitostech (Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019).

Rakousko

Pěstounství v Rakousku funguje formou dlouhodobé, krátkodobé nebo krizové péče. V každé případě je cílem návrat dítěte do biologické rodiny, ale pokud při dlouhodobé péči dojde k velkému navázání, je možné požádat o osvojení. Smlouvy s pěstouny se ale velmi liší podle spolkových zemí – s pěstouny mohou být uzavírány pracovní smlouvy nebo smlouvy o službě. V obou případech mají pěstouni odměnu ve formě rodičovských dávek a klasické odměny pěstouna, v krizové pěstounské péči existuje i denní výplata (Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019).

Polsko

Podobně jako v České republice, i v Polsku byl ještě nedávno vysoký podíl institucionální péče o děti. Do této situace však zasáhla reforma z roku 2011, která upravila podporu rodin a systém náhradní péče. Jak už vyznívá z názvu reformy, v Polsku jde hlavně o znovusjednocení rodiny, tudíž se náhradní péče využívá jen ve vážných případech (Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019).

Polští pěstouni spadají pod dohled okresů veřejné správy, musí být minimálně středoškolsky vzdělání s upřednostněním vysokoškolského vzdělání, a po školení schváleném mistrem pro záležitosti rodiny, jsou vedeni ve speciálním registru starosty daného okresu. V jedné pěstounské rodině se nesmí naráz vyskytovat více jak tři děti, až na výjimku sourozenců. Přesto i v tomto případě je okresem přidělená zaměstnaná osoba, která vypomáhá v domácnosti pěstouna. Pro každou pěstounskou rodinu je také zajištěn koordinátor náhradní rodinné péče, který spolupracuje s rodinou a poskytuje jí podporu (Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019).

Mezi formy pěstounské péče zde patří příbuzenská péče, neprofesionální pěstounská péče bez smlouvy a profesionální pěstounská péče. Profesionálním pěstounem se mohou stát pouze lidé, kteří mají minimálně tříletou zkušenost s neprofesionální pěstounskou péčí a musí se starostou okresu uzavřít smlouvu o plnění funkce profesionální náhradní rodiny, která se uzavírá nejméně a na 4 roky (Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019).

K profesionálním pěstounům se řadí také „rodinné pohotovosti“, které by se daly považovat za období naší pěstounské péče na přechodnou dobu. Na základě soudního rozhodnutí se do těchto rodin umísťují děti v krizových situacích na maximální délku pobytu 4 měsíců (ve zvláštních případech až 1 rok). Tyto rodiny musí být v pohotovosti, tudíž bez speciálního svolení starosty okresu nesmí mít pečující osoba zaměstnání, ani vedlejší pracovní poměr. Přesto se však všeobecně odměna za výkon pěstounské péče v Polsku neodstává k částkám, které se vyplácí v naší republice (Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019).

Slovensko

System pěstounské péče je na Slovensku díky společné minulosti velmi podobný. Stejně jako u nás je upřednostňována péče příbuzných dítěte a o náhradní rodinné péče se rozhoduje na základě rozhodnutí soudu. Na rozdíl od nás však nemají zavedenou krátkodobou pěstounskou péči, ale využívají takzvané profesionální rodiče, kteří namísto pěstounů na přechodnou dobu zajišťují krizovou péči o děti. Profesionální rodiče fungují jako zaměstnanci dětského domova nebo krizového střediska a pečují o děti mladší 8 let (Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019).

Na Slovensku musí být profesionální rodič minimálně středoškolsky vzdělaný a absolvovat odbornou přípravu. Na druhé straně, v případě dítěte s tělesným postižením nebo psychickými problémy musí být profesionální rodič minimálně vysokoškolsky vzdělaný. Slovenští pěstouni také na rozdíl od nás fungují jako zaměstnanci dětského domova a pobírají plat, s tím, že veškeré vybavení a náklady spojené s péčí pěstounům hradí (Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019).

Vybrané skandinávské státy

Severské státy jsou známé svým propracovaným sociálním systémem a pro Českou republiku sloužily jako jedna z hlavních předloh a inspirací, jelikož dlouhodobě podporují náhradní rodinnou péči před péčí ústavní (Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019).

V **Dánsku** existuje po sociální reformě funguje pěstounská péče kromě klasické dlouhodobé hned v několika verzích – pomocné rodiny, komunální péče a síťová péče. Takzvané pomocné rodiny fungují pro potřebu rodičů svěřením dítěte do cizí v péči z důvodu ulehčení v tíživé situaci. Komunální pěstounskou péči zajišťují pěstouni, kteří dříve vykonávali dlouhodobou pěstounskou péči, a nyní pomáhají rodinám v těžkých situacích v místě bydliště. Síťová pěstounská péče je ve své podstatě systémem pěstounských rodin, která tvoří rodinný systém podpory. Shlukuje dohromady příbuzné a citově navázané osoby na dítě, kteří se o něj mohou v rámci pěstounské péče starat. Síťová pěstounská péče však na rozdíl od ostatních nedává možnost pobírání odměny za péči (Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019).

V **Norsku** neexistuje dlouhodobá pěstounská péče. Pěstounská péče je tu totiž vnímána jako krátkodobé řešení, než se upraví situace nebo poměry rodiny, či se nepřijde na jiné řešení. O budoucím osudu dítěte v pěstounské péči totiž rozhoduje soud již do dvou let od jeho umístění. Společně se soudem má pěstouny na starosti místní správa a Bufetat, což je norská vládní agentura. Pod něj spadají především pěstouni, kteří mají v péči děti se speciálními potřebami a krizové pěstounské domy, kam se umisťují děti zpravidla jen na tři měsíce v případě pohotovosti (Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019).

1.2.3 Cesta k současné podobě pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice

Rozvoj pěstounské péče obecně v České republice započal s rokem 1968, kdy se vznikem občanských iniciativ došlo k založení první SOS vesničky v Karlovarském kraji a díky velkému počtu dětí v ústavní výchově se rozvinula debata náhradní rodinné péče, kde se hodně diskutovalo o znovuzavedení pěstounské péče (Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019).

Prvním důležitým dokumentem pěstounské péče se stal zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči. Zavedl pěstounskou péči jako formu náhradní péče o děti odebraných od rodičů

a stanovil základní charakteristiky výkonu péče. Byl však zrušen o necelá dvě desetiletí později zákonem č. 359/1999, o sociálně-právní ochraně dětí, který v detailu popsal procesy související s osvojením a pěstounskou péčí (Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019).

Pěstounská péče na přechodnou dobu přichází na scénu až v roce 2006 společně se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a zákonem č. 134/2006 Sb., který změnil zákon č. 359/1999 Sb. a starší zákony upravující náhradní péči (jako například zákon o rodině č. 94/1963 Sb., který je nyní součástí Nového občanského zákoníku). Cílem zákona o sociálně právní ochraně dětí bylo upozornit na důležitost potřeby pěstounské péče na přechodnou dobu. Problém ale zůstal v tom, že nedošlo k řešení finančního zajištění pečujícího přechodného pěstouna a krátkodobá péče nebyla řádně odlišena od dlouhodobé péče (Vránová, 2011; Sdružení pěstounských rodin z.s., 2019).

Situace se opět změnila až v roce 2013 s novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí (zákon č. 401/2012 Sb.). Kde došlo k přesné definice, upřesnění náplně práce, práv a povinností a konečně dávky vyplácené pěstounům na přechodnou dobu. Těmito zákony se řídíme v oblasti přechodného pěstounství dodnes (Pazlarová, 2016).

1.2.4 Děti v pěstounské péči na přechodnou dobu

Protože je pěstounská péče na přechodnou dobu hodně specifickou formou náhradní rodinné péče, lze teoreticky děti do ní umisťované rozdělit do několika základních skupin podle důvodu, které k tomu vedly (Pazlarová, 2016).

Převážně se do tohoto typu péče dostávají novorozené děti, které se ocitli v situaci, kdy jejich rodiče nechtějí o dítě pečovat. Často se jedná o novorozence, které matka zanechá v porodnici hned po porodu nebo děti odložené v baby boxu. Ideálně je poté dítě v péči pěstounů do té doby, než dojde k udělení souhlasu biologických rodičů k osvojení nebo proběhne soudní řízení o nezájmu ze strany rodičů, kdy bude možné dítě předat osvojitelům, nebo v případě neudělení souhlasu do rukou dlouhodobých pěstounů (Pazlarová, 2016; Lumos 2015).

Dále do péče přichází novorozenci a kojenci, kteří se ocitli v situaci, kdy jejich rodiče o péči stojí, ale kvůli špatnému či nevyhovujícím zdravotnímu, psychickému nebo sociálnímu stavu nemohou péči řádně vykonávat. Jde hlavně o děti drogově závislých matek, matek

s psychickými obtížemi nebo psychiatrickým onemocněním nebo matky v situaci, kdy nemohou dítěti poskytnout zázemí domova. Umístění dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu tak dává rodině dostatek času, aby se se svou situací dokázala vypořádat a připravit se na péči o dítě (Pazlarová, 2016; Lumos 2015).

Děti předškolního věku se ocitávají v pěstounské péči na přechodnou dobu z podobného důvodu – biologičtí rodiče se o ně nechtějí, nemohou starat nebo došlo k odebrání dítěte z rodiny ze závažných důvodů, které ohrožují jeho život či správný vývoj. V každém případě si s sebou tyto děti nesou trauma, se kterým se pěstouni musí vypořádat. Předškoláci jsou již totiž navázáni na rodiče, sourozence nebo skupinu, ze které byli vytrženi (Pazlarová, 2016; Lumos 2015).

Poslední a nejméně častou skupinou dětí, které se dostávají do péče pěstounů na přechodnou dobu jsou děti školního věku a dospívající. Jde o buď děti, o které rodiče pečovat chtějí, ale ocitli se v takové situaci, která jim řádnou péči neumožňuje, například hospitalizace nebo výkon trestu. Také může jít o děti, které byly rodičům odebrány z důvodu porušení rodičovských povinností a čeká se, jak se jejich situace dále vyvine. Dospívající jsou považováni za nejproblematičtější přijímané děti, díky jejich chování a potencionálnímu nechtěnému vlivu na biologické děti pěstounů (Pazlarová, 2016).

Význam pěstounské péče na přechodnou dobu pro vývoj dítěte

Abych mohla zdůraznit pozitivní vliv pěstounské péče na přechodnou dobu, je zapotřebí nejdříve zmínit a pochopit, jaký vliv má na děti ústavní výchova.

Pokud dojde k umístění novorozenců nebo kojenců dítěte do ústavní péče, je jim sice zajištěna prvotřídní a okamžitá lékařská pomoc a ošetření, avšak přes veškerou snahu personálu nemůže dojít k navazování pevných citových vazeb na pečující osobu a zajišťování blízkého tělesného kontaktu, který má v první řadě umožnit biologický rodič. U dětí umístěvaných do dětských domovů je hlavní problém ve skupinové výchově, kdy, pokud nemá zkušenosti z biologické rodiny, nemá příležitost poznat fungování rodinného prostředí a praktického chodu domácnosti. Děti, které odchází z dětských domovů po dosažení zletilosti mají poměrně často v životě problémy s navazováním a udržováním vztahů, finanční gramotností a udržením práce. Těmto situacím se však snaží předejít

zařízení tzv. rodinného typu, kde s dětmi pracují více jako v domácnosti (Hughes, Daniel A. 2017; Ptáček, Radek, Kuželová, Hana, Čeledová, Libuše, 2011).

Raný vývoj dítěte je považován za nejcitlivější období, kdy dochází k vývojovým skokům a změnám, které určují budoucí kvalitu života dítěte. Přechodný pěstoun je s dítětem svěřeným do péče 24 hodin denně, je tedy vysokou zárukou, že napomůže dítěti k rozvoji motoriky, kognice a bude stimulovat jeho socioemoční vývoj. Prozkoumáváním okolního světa a dostatečnými podněty může pěstoun zajistit motorický vývoj, který předurčuje i pozdější rozvoj inteligence. Pro zdravý psychický i fyzický vývoj je však nejdůležitější citové pouto, které dítě naváže k pečující osobě. Tyto citové zkušenosti a vazba podle množství vědeckých studií předurčují děti k nižším nemocnostem, nižšímu výskytu závislosti a nezaměstnanosti, lepšímu sociálnímu uplatnění a všeobecně lepší celoživotní úspěšnosti (Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2011; Hughes, Daniel A. 2017; Ptáček, Radek, Kuželová, Hana, Čeledová, Libuše, 2011).

Kam odchází děti z pěstounské péče na přechodnou dobu

Možnosti, kam mohou postoupit děti z přechodné pěstounské péče jsou následující: adopce, mezinárodní adopce, návrat do biologické rodiny, předání do péče příbuzných, dlouhodobá pěstounská péče nebo ústavní péče (dětský domov pro děti do 3 let, dětský domov, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, ...) (Lumos, 2015; Zákon č. 89/2012 Sb.).

Ve výzkumné zprávě Lumos z června roku 2015 se sociální pracovníci dotazovali 192 přechodných pěstounů České republiky mimo jiné na osudy jimi předaných dětí. U 47,1 % došlo k osvojení, u 25,7 % do dlouhodobé pěstounské péče, u 14,9 % k návratu do biologické rodiny, u 8 % k předání do péče příbuzných a u pouhých 1,5 % došlo k předání do ústavního zařízení. V pozdější výzkumné zprávě Lumos z roku 2020 je uvedeno, že v roce 2018 v ústavní péči 25 z 459 dětí z pěstounské péče na přechodnou dobu (Lumos, 2015; Lumos 2020).

1.2.5 Pěstouni na přechodnou dobu

Pěstoun na přechodnou dobu je osoba fungující v oblasti náhradní rodinné péče, která je vedená v oficiální evidenci obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Jeho úkolem je poskytnout péči pro dítě na časově omezenou dobu, která by neměla přesáhnout 12 měsíců

(rozhodnutím soudu může být prodloužena, pokud je to v zájmu dítěte) a každé tři měsíce je situace přezkoumávána. Děti se do rukou pěstounů na přechodnou dobu dostávají z toho důvodu, aby trávily oddělení od rodiče nebo dobu mezi předáním do další péče v harmonickém rodinném prostředí v blízkém kontaktu pečující osoby. Pěstouni se často o přijetí dítěte do vlastní péče dozvídají jen několik málo dní předem nebo dokonce v den předání do péče. Proto musí být neustále připraveni a není žádoucí, aby měli přechodní pěstouni jiný hlavní nebo vedlejší pracovní poměr. Z toho důvodu budou moci i po přijetí dítěte veškerý svůj čas věnovat právě jemu (Pazlarová, 2016).

Musí se tedy jednat o profesionály, kteří vědí, co dělají. Jelikož je při výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu nutné, aby byl pěstoun schopný o dítě nejen řádně pečovat a plnit svoje povinnosti, ale také ho bez problémů předat do další péče, ať už do další formy náhradní rodinné péče nebo do ústavní péče. Je nutné, aby byl připraven na možnost spolupráce s biologickou rodinou dítěte a odborníky OSPOD a doprovodné organizace, kteří provádí častou kontrolu i v domácnosti. Přechodný pěstoun by také měl být schopný přijmout a starat se o dítě, které může být zatíženo různými traumaty, což může péči dělat obtížnější (Připravujeme pěstouny a osvojitele).

A kdo jsou vlastně v realitě pěstouni na přechodnou dobu? Podle průzkumu organizace Lumos z června roku 2015, který probíhal v sedmi krajích České republiky u 192 přechodných pěstounů byly zjištěny následující skutečnosti:

- 85 % dotázaných přechodných pěstounů byly ženy,
- průměrný věk se pohyboval kolem 48 let,
- 4 z 5 dotazovaných dosáhlo minimálně středoškolského vzdělání s maturitou, 1/3 dokonce vzdělání v oblasti péči o děti,
- 56 % dotázaných je věřících,
- 76 % dotazovaných bylo před zahájením přechodné pěstounské péče ekonomicky aktivních a 9,4 % bylo v domácnosti nebo na rodičovské dovolené,
- motivací pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu bylo v naprosté většině smysluplnost, zajímavost a možnost pomáhat dětem (Lumos, 2015).

Proces výběru pěstounů na přechodnou dobu a požadavky výběru

Oficiální kritéria podle zákona o sociálně právní ochraně dětí podle znění z 1.1.2018 jsou taková, že o pěstounství může požádat jakákoliv osoba, která má bydliště v České republice a dodá opis z rejstříku trestů (Zákon č. 359/1999 Sb.).

Žadatelé podávají žádost u obecního úřadu obce s rozšířenou působností, který ji doplní o osobní údaje, doklady a souhlas s prováděním šetření situace žadatele. Po podání žádosti následuje odborné posouzení vhodnosti žadatele k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu u obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Ten provede sociální šetření v rodině, zjistí zdravotní údaje a prošetří majetkové poměry. Na základě těchto výsledků dochází k posouzení žadatelů u krajského úřadu, který má na starosti psychologické vyšetření, posudkové lékařské vyjádření a zařazení do přípravných kurzů (U přípravných kurzů musí budoucí přechodní pěstouni podstoupit o 24 hodin více přípravy než dlouhodobí pěstouni, celkem tedy 72 hodin) (Zákon č. 359/1999 Sb.; Zákon 89/2012 Sb.).

Odborné posouzení krajského úřadu se zaměřuje především na osobnostní charakteristiku, zdravotní a psychický stav, motivaci k výkonu práce, kvalitu partnerského soužití a stabilitu rodinného prostředí. Velmi důležitým východiskem je také posouzení postoje členů rodiny žadatele k pěstounské péči na přechodnou dobu. Jelikož na základě jejich negativního vyjádření dochází k nezařazení žadatele do evidence, ačkoliv by všechny ostatní kritéria dopadla nad očekávání (Pěstounská péče; Pazlarová, 2016; Požadavky na pěstouny a osvojitele).

Na základě odborného posouzení rozhodne krajský soud o zařazení či vyřazení z evidence, nebo o nezapsání do evidence z důvodu nesplnění požadavků. Evidenci s osobami vhodnými pro pěstounskou péči přechovává obecní úřad obce s rozšířenou působností (Pěstounská péče; Pazlarová, 2016).

Dohoda o výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu

Dohoda o výkonu pěstounské péče je základem pro doprovázení pěstounů a zajišťuje jeho právní zastřešení a obsahuje veškerá práva a povinnosti obou stran. Podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí ji může pěstoun uzavřít s jakýmkoliv právním subjektem, který je daným zákonem pověřený. Může se jednat o krajský úřad, obecní úřad obce s rozšířenou působností, obecní úřady, příspěvkové organizace, nestátní neziskové organizace či

pověřené fyzické osoby (Zákon č. 359/1999 Sb.; Co je to dohoda o výkonu pěstounské péče; Proč se dohody uzavírají?).

Tato dohoda musí být podle Ministerstva práce a sociálních věcí uzavřena do 30 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí soudu o svěřeni do péče prvního dítěte pěstouna, nebo do 30 dnů od nabytí právní moci krajského úřadu o rozhodnutí o zařazení do evidence pěstounů na přechodnou dobu. Pokud k těmto úkonům nedojde, je na obecním úřadu obce s rozšířenou působností, aby rozhodl o právech a povinnostech pěstouna (Co je to dohoda o výkonu pěstounské péče; Proč se dohody uzavírají?).

Dohoda o výkonu přechodné pěstounské péče zaniká podle Ministerstva práce a sociálních věcí dnem vyřazení z evidence, na žádost ze strany pěstouna v evidenci nebo na základě rozhodnutí zákonem pověřené instituce, se kterou byla dohoda uzavřena (Zákon č. 359/1999 Sb.).

Jedním z důvodů zániku dohody ze strany pověřené instituce je opakované odmítní přijetí dítěte bez závažných důvodů. Mezi závažné důvody se počítá pouze špatný zdravotní stav pěstouna nebo dlouhodobá překážka. Tyto důvody vedou pěstouna k povinnosti dočasně přerušit výkon pěstounské péče (Nadační fond J&T, 2014).

Odměna pěstouna na přechodnou dobu

Oproti dlouhodobým pěstounům přechodní pobírají fixně danou odměnu pěstouna v hodnotě 20 000,- hrubého i v případě, že momentálně o žádné dítě nepečují. A to z důvodu, že přechodný pěstoun musí být schopný převzít do péče dítě v krizové situaci, když ho kontaktují úřady po rozhodnutí soudu, často to znamená převzetí ze dne na den nebo během několika málo dnů. Pokud je v evidenci veden manželský pár, odměnu pobírá pouze jeden z nich. Je tedy obtížné, aby si přechodný pěstoun přivydělával formou jiného zaměstnání (Pazlarová, 2016; Pěstounská péče; Dávky pěstounské péče).

Pěstoun na přechodnou dobu také v době pobytu dítěte v pěstounské péči pobírá měsíční příspěvek na úhradu potřeb dítěte, která se odvíjí od věku dítěte, stupně jeho závislosti a je určena přímo pro dané dítě. Příspěvek na dítě se pohybuje od 4950,- Kč do 7260,- Kč. Pokud se jedná o dítě, které má fyzické nebo mentální postižení a je závislé na neustálé pomoci, pohybuje se příspěvek od 5115,- Kč do 9900,- Kč. Platí, že čím starší dítě a čím vyšší stupeň

závislosti, tím je vyšší příspěvek (Pazlarová, 2016; Pěstounská péče; Dávky pěstounské péče).

Od roku 2018 se nově pěstounům na přechodnou dobu zrušil rodičovský příspěvek (Pazlarová, 2016; Pěstounská péče).

Doprovázení pěstounů na přechodnou dobu

Pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu je povinností pěstouna, aby byl doprovázen buď doprovodnou organizací nebo OSPOD a plnil vzdělávací plán, který mu vždy pomůže sestavit přidělený klíčový pracovník. Zákon nastavuje jak dlouhodobým, tak přechodným pěstounům povinnost, aby se vzdělávali v oblasti, kterou vykonávají v rozsahu 24 hodin za rok. Doprovázející organizace často nabízí seznam školení a přednášek na rozdílná témata, která mají pěstounům usnadnit výkon povolání a poskytnout potřebnou podporu, jelikož jsou často sezení skupinová, kde pěstouni tak mohou sdílet zkušenosti, a vedená zkušenými odborníky, kteří jsou schopni poskytnout adekvátní rady a pomoc. V případě potřeby je možností doprovodné organizace také poskytnout odbornou psychologickou nebo terapeutickou pomoc. (Pazlarová, 2016).

Sociální pracovník z OSPOD by měl stejně jako klíčový pracovník doprovodné organizace chodit navštěvovat domácnost pěstouna každé dva měsíce. Při takovýchto návštěvách se klíčový pracovník zajímá o potřeby pěstouna a svěřeného dítěte, řeší vzdělávací plán a další kroky péče o dítě. Působí také jako zástupce pěstouna a prostředník mezi ním a úředníky OSPOD (Uzavíráme dohody, doprovázíme pěstouny a osvojitele).

Důležitým dokumentem, který má podle zákona povinnost sestavit sociální pracovník OSPOD ve spolupráci s doprovodnou organizací a pěstounskou rodinou je IPOD – individuální plán ochrany dítěte. Podle zákona je povinností sestavit tento plán do 30 dnů od předání dítěte do pěstounské péče. Sociální pracovník musí při tvorbě plánu spolupracovat

i s lékaři, školou, samotným dítětem a jeho členy rodiny. Obsahuje postup, podle kterého se řídí péče o dítě, a důležité termíny pro jednotlivé úkoly (Pazlarová, 2016).

Klíčový pracovník doprovodné organizace také sám společně s pěstounem na přechodnou dobu hned při začátku spolupráce sestavuje na dobu jednoho roku takzvaný „plán průběhu

výkonu pěstounské péče“. Často vychází z IPOD anebo ho nahradí v případě, že ještě nebyl vytvořen. Slouží jako podklad pro doprovodnou organizaci a OSPOD při vytváření rozhodnutí na základě výkonu povolání pěstouna (Pazlarová, 2016).

Podle uzavřené dohody o výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu má pěstoun nárok po doprovázející instituci žádat, kromě odborné pomoci a vzdělávání, na pomoc ve formě účelových odlehčovacích prací a neúčelových odlehčovacích prací. U účelové odlehčovací péče jde o dočasně poskytnutí náhradní péče o svěřené dítě ve výjimečných případech jako úmrtí blízké osoby, ošetřování blízké osoby, dočasná neschopnost nebo vyřízení nezbytných osobních záležitostí. U neúčelové odlehčovací péče jde o celodenní náhradní péči o svěřené dítě starší 2 let na dobu minimálně 14 dní jednou za kalendářní rok, z důvodu prevence syndromu vyhoření u pomáhajících profesí (Nadační fond J&T, 2014; Sdružení pěstounských rodin, 2019).

Vybrané problémy a rizika při výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu

Jako každé jiné povolání, i pěstounská péče na přechodnou dobu s sebou přináší jistá rizika a problémy, se kterými se mohou pěstouni na přechodnou dobu, kteří ji vykonávají setkat. Problémy mohou být o to intenzivnější, když se jedná o profesi náročnou a povahově velmi komplexní, jako je právě většina pomáhajících profesí. Jak se s problémy pěstouni vypořádají záleží potom jak na jejich motivaci a osobnostnímu charakteru, tak na podpoře blízkého okolí a doprovázející instituce (Pazlarová, 2016).

Syndrom vyhoření

Jako u všech pomáhajících profesí je vysokým rizikem u pěstounů na přechodnou dobu vypuknutí syndromu vyhoření. K syndromu vyhoření dochází v důsledku nezvládnutí dlouhodobého nebo intenzivního stresu a projevuje se typickými příznaky jak v rovině tělesné, tak duševní. Mezi takové příznaky patří vyčerpání, snížení pracovního nasazení, negativní postoj k vykonávané práci, ostatním nebo sobě samému, ztráta motivace, pocit selhání apod. (Stock, 2010).

U přechodných pěstounů může k syndromu vyhoření přispět každodenní nepřetržitá péče o svěřené dítě. Od takové zodpovědnosti se dá málokdy utéct a pokud si s sebou ještě dítě

nese trauma nebo je péče o něj náročná z důvodu zvýšeného stupně závislosti, jsou přechodní pěstouni vystaveni ještě vyšší zátěži než při běžném pěstování (Lumos, 2015).

Předávání dítěte do ústavní péče

Dalším důvodem vzniku syndromu vyhoření může být špatný vývoj situace svěřeného dítěte. Pokud je v péči pěstouna na přechodnou dobu dítě, které má „špatné“ výhledy ohledně budoucího umístění, dopadá na přechodné pěstouny psychická zátěž a přichází myšlenky vlastního selhání či selhání systému a ztrácí motivaci, se kterou se při vstupu do pěstounské péče hlásili (Pazlarová, 2016).

Přechod z krátkodobé na dlouhodobou

Část pěstounů na přechodnou dobu, kteří jsou postaveni do výše zmíněné pozice, následně podlehnou vlastním emocím a citům, které si vytvořili při péči, a ukončí výkon své pěstounské péče, aby mohli zažádat o svěřením dítěte do dlouhodobé pěstounské péče. V praxi by se dalo hovořit o takzvaném selhání pěstouna na přechodnou dobu. Fakticky je to zřejmě pravda. Přechodný pěstoun by měl být psychicky odolný profesionál a dokázat svěřit dítě do další formy náhradní péče. Avšak prakticky je vhodnější položit otázku, zda není lepší upřednostnění harmonického vývoje dítěte (Pazlarová, 2016).

Věk a zdravotní stav

Z červnového šetření Lumos z roku 2015 vyplývá, že průměrný věk tázaných pěstounů se pohybuje kolem 48 let. Přičemž nejvyšší věk ve vzorku tázaných byl 62 let a obecně ze 192 přechodných pěstounů se pouhá 2 % pohybovala nad hranicí 60 let. (Lumos, 2015).

Člověk, který je schválen k výkonu pěstounské péče je posuzován mimo jiné také v otázce svého zdravotního stavu a věku, přechodný pěstoun musí být totiž schopný zařídit plnohodnotnou péči o svěřené dítě. Tudíž by do evidence neměl být zařazen nikdo, kdo těmto požadavkům nevyhovuje. Avšak ke zhoršení zdravotního stavu v průběhu pěstování dojít může a lidem s přibývajícím věkem, které tráví pěstováním, přibývá také šance, že se problémy vyskytující se s vyšším věkem objeví. Nemluvě o faktu, že není optimální pro psychický i fyzický stav pěstouna, aby se ve svých šedesáti letech staral o novorozence, ke kterému musí například v průběhu noci opakovaně vstávat. Takovéto riziko je mnohdy často nevyhnutelné, a v tomto případě je nutné, aby přechodný pěstoun minimálně přerušil výkon

a po nápravě zdravotního stavu se navrátil, nebo zvážil své možnosti a výkon ukončil (Pazlarová, 2016; Konečná, Sudová, 2011).

Ztráta soukromí a narušení chodu rodiny

Přijetím nového člena do rodinného kruhu přináší pěstounská rodina jistou obět'. Tato změna poznamenává nejen zásah do životního stylu pěstouna a jeho rodiny, ale také zásah do soukromého života (Pazlarová, 2016; Lumos, 2015).

V červnovém průzkumu Lumos z roku 2015 uvedlo 59 % ze 192 dotazovaných pěstounů na přechodnou dobu, že vlivem pěstounství přišlo 59 % z nich o volný čas a koníčky, 47,8 % o spánek, 41,6 % o soukromí, 15,7 % čas na partnera a 8,4 % čas na vlastní děti (Lumos, 2015).

V případě přijetí malého dítěte (novorozence, kojence nebo batolete) je velká část pozornosti přesměrována na toto dítě, jeho potřeby a zajištění péče. Často na úkor partnera nebo biologických dětí žijících v rodině. V případě přijetí staršího dítěte (od předškolního věku až po dospívající děti), je spíše znatelnější ztráta soukromí. Rodina se musí omezit a přizpůsobit jejich přítomnosti tak, aby neměla špatný vliv na jejich prospívání a pohodu (Pazlarová, 2016; Lumos, 2015).

Přesto, že je styk s biologickou rodinou, příbuznými a budoucími pečovateli jednou z povinností přechodného pěstouna, má také vliv na ztrátu soukromí. Společně se skutečností, že při rozesílání usnesení soudu o svěření dítěte do péče má druhá strana (př. zákonný zástupce dítěte) možnost vyčíst z dokumentů adresu trvalého bydliště pěstounů na přechodnou dobu. To může vést k vyhroceným situacím, kdy například rodina nesouhlasí s odebráním dítěte a má možnost jej vyhledat. Pěstouni na přechodnou dobu nejsou v tomto ohledu právně chráněni (Pazlarová, 2016; Lumos, 2015).

Komplikované chování svěřených dětí

Jak je již zmíněno v předešlých kapitolách, do pěstounské péče se dostávají kromě novorozenců, kojenců či batolat, děti starší až do 18 let. U těchto dětí je možné, že v důsledku prožitých traumat nebo v důsledku předešlé výchovy budou projevovat komplikované chování – konkrétně destruktivní a ničivé chování. Bohužel, přechodný pěstoun se nemá možnost proti takto způsobeným škodám pojistit. Neexistuje pojišťovna, která by uhradila

škody způsobené svěřenými dětmi uhradit, tudíž všechny nápravy a opravy škod musí uhradit přechodní pěstouni sami z vlastních nákladů (Pazlarová, 2016; Hughes, 2017; Lumos, 2015).

Výše zmíněné problémy nebo další komplikace mohou vést k přerušení nebo ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu. V následující – praktické části – bakalářské práce jsem se rozhodla věnovat právě tomuto problému a důvodům, které přechodné pěstouny k tomuto rozhodnutí vedou.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části mé bakalářské práce jsem se zaměřila na prozkoumání důvodů k ukončení nebo přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice. Výsledky jsem se rozhodla získat kvantitativní formou prostřednictvím dotazníkového šetření. Respondenty k vyplnění dotazníkového šetření jsem získala skrze sociální sítě, kde vyplňovali elektronický dotazník.

2.1 Cíle práce

Hlavní cíl

Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit důvody k ukončení nebo přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice.

Dílčí cíle

1. Zjistit, jaké jsou důvody pro přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice.
2. Zjistit, jaké jsou důvody pro ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice.
3. Zjistit, po kolika dětech nejčastěji ukončují nebo přerušují pěstouni na přechodnou dobu výkon pěstounské péče na přechodnou dobu.
4. Zjistit, po jak dlouhé době ukončovali nebo přerušovali pěstouni na přechodnou dobu pěstounskou péči na přechodnou dobu.
5. Zjistit, za jakých podmínek by se pěstouni na přechodnou dobu vrátili zpět k pěstounské péči na přechodnou dobu po jejím ukončení.

2.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumné otázky

Jaké jsou důvody pro přerušení nebo ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice?

Dílčí výzkumné otázky

1. Jaké jsou důvody pro přerušeni pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice?
2. Jaké jsou důvody pro ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice?
3. Po kolika dětech v péči nejčastěji dochází k přerušeni nebo ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice?
4. Po jak dlouhé době přerušují nebo ukončují pěstouni na přechodnou dobu výkon pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice?
5. Za jakých podmínek by se vrátili zpět k pěstounské péči na přechodnou dobu pěstouni na přechodnou dobu, kteří ukončili výkon pěstounské péče na přechodnou dobu?

2.3 Dotazník a popis cílové skupiny

Pro získání výsledků výzkumné části jsem se rozhodla použít dotazníkové šetření, z důvodu shromáždění co nejvíce respondentů. Upřednostnila jsem kvantitativní výzkum nad kvalitativním, jelikož mi šlo o získání co největší škály možností odpovědí. Z více odpovědí se dají teoreticky, při dostatečném množství respondentů, dělat zobecnění a závěry.

Dotazník byl sestaven z vybraných otázek takovým způsobem, aby se co nejlépe snažil odpovědět na výzkumné otázky. Obsahoval otázky jak uzavřené a otevřené, tak škálové otázky. Z důvodu povahy sbíraných údajů jsem zvolila anonymní odpovědi, aby se dotazovaní pěstouni nebáli vyjádřit upřímný názor.

Dotazník je rozdělen na pět částí. První část je úvodní, kde po představení oslovuji pěstouny na přechodnou dobu a představuji svou bakalářskou práci. V druhé části je jako záměr získání hlavních informací o respondentech a jejich charakteristika společně s jejich názorem na finanční ohodnocení. Třetí a čtvrtá část jsou rozdělené speciálně pouze pro pěstouny, kteří přerušili výkon pěstounské péče na přechodnou dobu a speciálně pro pěstouny, kteří ukončili výkon pěstounské péče na přechodnou dobu. Poslední, pátá část, je věnována poděkování respondentům za jejich čas a sdílené informace. V závěru dotazníku jsem také zahrнула emailový kontakt na mou osobu v případě, že by respondenti měli doplňující otázky.

Nevyplněný dotazník se nachází jako příloha č. 1 této bakalářské práce. Jako příloha č. 2 je přiložen jeden z náhodně vybraných vyplněných dotazníků samotnými respondenty.

Dotazníky byly mezi respondenty rozeslány v elektronické podobě skrze sociální síť v období měsíce června 2020. Jejich vytvoření proběhlo skrze platformu Google formuláře, který vygeneruje přímý odkaz na dotazník:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdCQR3w24T95uTYqtF98ytMiWbkWSvm8r7oGBTuf5Zg0g4qYQ/viewform?usp=sf_link

Ten byl poté prostřednictvím sociální sítě Facebooku nasdílen na uzavřených skupinách vyčleněných přímo pro pěstouny na přechodnou dobu v České republice nebo pro pěstouny v České republice obecně. Obeslané skupiny mají ke dni 24.06.2020 následující počet členů:

- Pěstouni pěstounům – 632 členů,
 - <https://www.facebook.com/groups/221955867921522/>
- Pěstounství na přechodnou dobu – 309 členů,
 - <https://www.facebook.com/groups/pestounstvinaprechodnoudobu/>
- Pěstounská péče na přechodnou dobu – 231 členů,
 - <https://www.facebook.com/groups/136443970476439/>
- PSPP – Profesionální sdružení přechodných pěstounů – 75 členů.
 - <https://www.facebook.com/groups/2090983307866950/>

Pro spočítání, kategorizování a zpracování získaných dat a informací byl využit počítač a program Excel na vytvoření tabulek a grafů. Odpovědi otevřených otázek byly mou osobou protříděny podle povahy do odpovídajících kategorií, ze kterých se dále vycházelo.

2.4 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření se účastnilo čtyřicet sedm respondentů z řad pěstounů na přechodnou dobu v České republice nebo z řad bývalých pěstounů na přechodnou dobu v České republice.

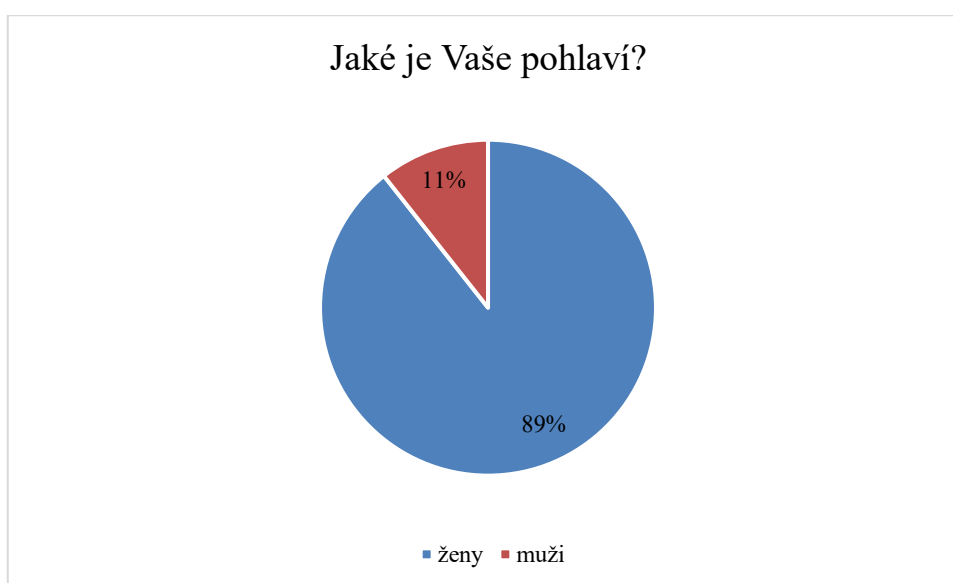
Výsledky dotazníkové šetření jsou v této sekci praktické části seřazeny stejným způsobem, jakým byly seřazeny v samotném dotazníkovém šetření. Pro přehlednost jsem zvolila

doplnění výsledků zpracováním dat do grafů a tabulek. Pro větší jednoduchost byla čísla zaokrouhlena na maximálně jedno nebo dvě desetinná čísla.

Otázka č. 1 – Jaké je Vaše pohlaví?

V dotazníkovém šetření bylo ze čtyřiceti sedmi respondentů čtyřicet dva (89 %) žen a pět (11 %) mužů. Jednalo se o uzavřenou otázku pouze s dvěma možnostmi. Jedna respondentka na tuto otázku chybně odpověděla možností žena, přičemž na dotazník v dalších otázkách odpovídala za svého manžela, tudíž byla tato odpověď logicky přeřazena do kategorie muž.

Počet respondentů = 47

Graf č. 1 – Pohlaví

Otázka č. 2 – Jaký je Váš věk?

Na tuto otevřenou otázku odpovědělo čtyřicet sedm respondentů. Pouze po jednom respondentovi (2,13 %) odpovídali tázání na možnost 33 let, 43 let, 44 let, 45 let, 46 let, 49 let, 51 let, 58 let, 61 let, 63 let a 68 let. Po dvou respondentech (4,26 %) byly získány odpovědi u možností 52 let, 54 let, 55 let a 60 let. Po třech respondentech (6,38 %) odpovědělo u 53 let a 57 let. Po čtyřech respondentech (8,51 %) 48 let, 50 let a 62 let. A v největším počtu, tedy po pěti respondentech (10,64 %) byly získány odpovědi u 47 let a 56 let. Nejmladšímu respondentovi bylo v době vyplnění dotazníku a vypracování této bakalářské práce 33 let a nejstaršímu respondentovi bylo v době vyplnění dotazníku

a vypracování této bakalářské práce 68 let. Průměrný věk respondentů byl vypočítán na 52,94 let.

Tabulka č. 1 – Věk

Věk respondentů	Absolutní četnost	Relativní četnost
33 let	1	2,13 %
43 let	1	2,13 %
44 let	1	2,13 %
45 let	1	2,13 %
46 let	1	2,13 %
47 let	5	10,64 %
48 let	4	8,51 %
49 let	1	2,13 %
50 let	4	8,51 %
51 let	1	2,13 %
52 let	2	4,26 %
53 let	3	6,38 %
54 let	2	4,26 %
55 let	2	4,26 %
56 let	5	10,64 %
57 let	3	6,38 %
58 let	1	2,13 %
60 let	2	4,26 %
61 let	1	2,13 %
62 let	4	8,51 %

63 let	1	2,13 %
68 let	1	2,13 %

Otázka č. 3 – V jakém kraji České republiky jste (byli) registrováni jako pěstouni na přechodnou dobu?

Tato uzavřená otázka byla vyplněna všemi čtyřiceti sedmi respondenty. Nejvíce respondentů tohoto dotazníku bylo registrováno jako pěstouni na přechodnou dobu ve Středočeském kraji s počtem dvanácti lidí (25,53 %) a v Praze s počtem deseti lidí (21,28 %). V Pardubickém kraji byli nebo jsou registrováni čtyři respondenti (8,51 %). Po třech respondentech (6,38 %) bylo nebo registrováno v Ústeckém kraji, Královéhradeckém kraji, Zlínském kraji a Moravskoslezském kraji. Po dvou respondentech (4,26 %) byli nebo jsou odpovídající registrováni v Jihočeském kraji, Libereckém kraji, Jihomoravském a Olomouckém kraji. Pouze jeden respondent (2,13 %) byl nebo je registrovaný v Karlovarském kraji. Žádný z respondentů (0 %) není nebo nebyl registrován v Plzeňském kraji nebo Vysočině.

Tabulka č. 2 - Kraj

Kraj České republiky	Absolutní četnost	Relativní četnost
Hlavní město Praha	10	21,28 %
Středočeský kraj	12	25,53 %
Jihočeský kraj	2	4,26 %
Plzeňský kraj	0	0 %
Karlovarský kraj	1	2,13 %
Ústecký kraj	3	6,38 %
Liberecký kraj	2	4,26 %
Královéhradecký kraj	3	6,38 %
Pardubický kraj	4	8,51 %
Kraj Vysočina	0	0 %

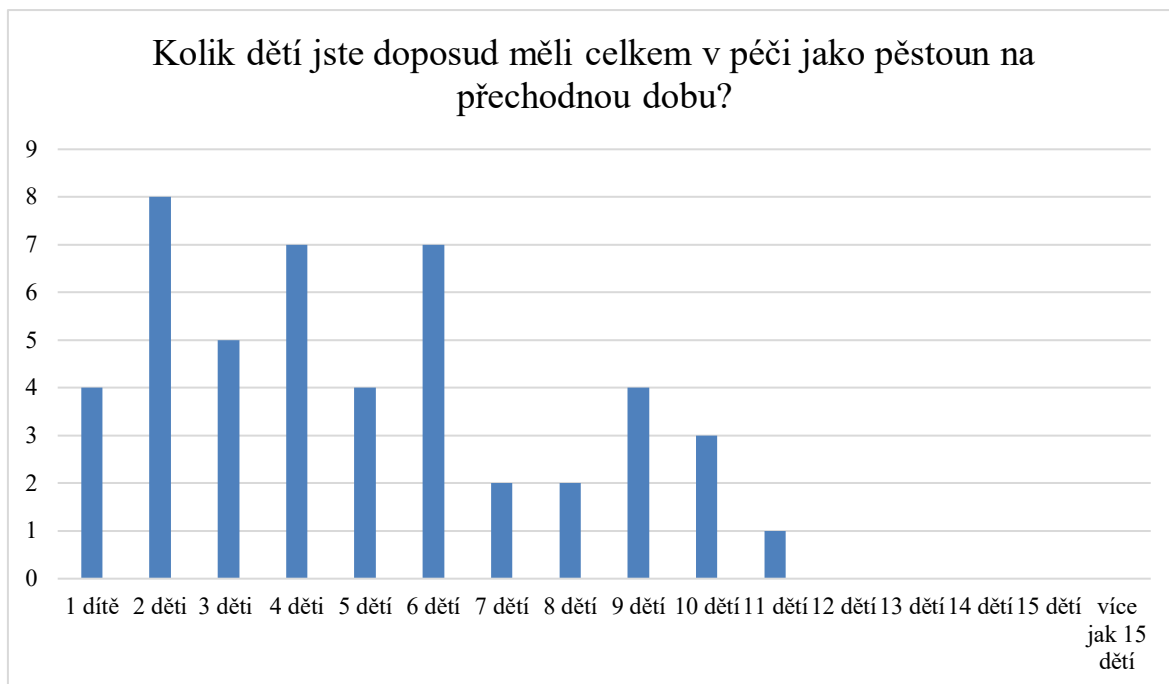
Jihomoravský kraj	2	4,26 %
Olomoucký kraj	2	4,26 %
Zlínský kraj	3	6,38 %
Moravskoslezský kraj	3	6,38 %

Otázka č. 4 – Kolik dětí jste doposud měli celkem v péči jako pěstoun na přechodnou dobu?

Na tuto uzavřenou otázku odpovědělo opět všech čtyřicet sedm respondentů. Nejvyšší počet pěstounů na přechodnou dobu dosáhl počtu 2 dětí v dosavadní péči, s počtem osmi respondentů (17,02 %). A nejmenší počet pěstounů na přechodnou dobu mělo v péči až 11 dětí, a to pouze u jednoho respondenta (2,13 %). Druhým nejčastějším počtem dětí v péči byl 4 a 6 dětí, a to u sedmi respondentů u každé odpovědi (14,89 %). Pět respondentů (10,64 %) uvedlo jako dosavadní počet dětí v péči 3 děti. Po 1 dítěti bylo v dosavadní péči u čtyř pěstounů na přechodnou dobu (8,51 %). Dále po čtyřech respondentech (8,51 %) uvedlo po 5 a 9 dětech v dosavadní péči. Tři respondenti (6,38 %) uvedli, že měli doposud v péči 10 dětí, a po dvou respondentech (4,26 %) bylo uvedeno počet 7 a 8 dětí v dosavadní péči. Průměrný počet dětí v péči u pěstounů na přechodnou dobu, kteří odpovídali na tento dotazník odpovídá číslu 4,94.

Pro větší přehlednost byla k vyhodnocení této otázky zvolena kromě grafu i tabulka s absolutní a relativní četností odpovědí.

Počet respondentů = 47

Graf č. 2 - Počet dětí

Tabulka č. 3 - Počet dětí

Počet dětí	Absolutní četnost	Relativní četnost
1 dítě	4	8,51 %
2 děti	8	17,02 %
3 děti	5	10,64 %
4 děti	7	14,89 %
5 dětí	4	8,51 %
6 dětí	7	14,89 %
7 dětí	2	4,26 %
8 dětí	2	4,26 %
9 dětí	4	8,51 %
10 dětí	3	6,38 %

11 dětí	1	2,13 %

Otázka č. 5 – Kdo Vás jako pěstouna na přechodnou dobu doprovází/doprovázel?

Na tuto polouzavřenou otázku odpovědělo všech čtyřicet sedm respondentů. Převažující většina třiceti devíti (83 %) se nechala/nechává doprovázet doprovodnou/doprovázející organizací a pět z respondentů (11 %) bylo nebo je doprovázeno Orgánem sociálně právní ochrany dětí. Tři respondenti (6 %) zvolili možnost jiné odpovědi. Jako jiná odpověď byl uveden krajský úřad, Ústecký kraj, a nakonec kombinace doprovodné organizace, OSPOD a Sdružení pěstounských rodin.

Počet respondentů = 47

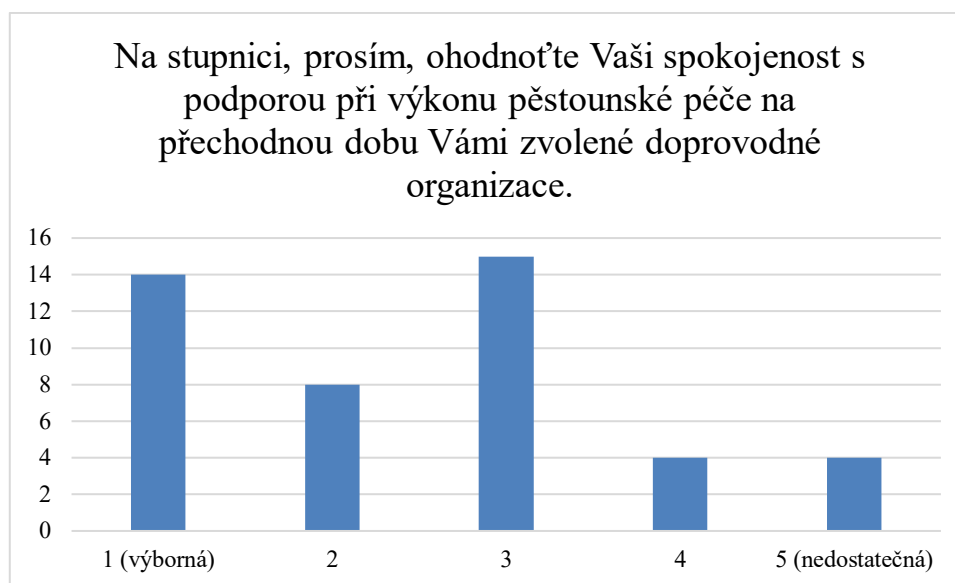
Graf č. 3 – Doprovázení

Otázka č. 6 – Na stupnici, prosím, ohodnoťte Vaši spokojenost s podporou při výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu Vámi zvolené doprovodné organizace.

V této nepovinné škálové otázce bylo nashromážděno čtyřicet pět odpovědí. Škála byla nastavena od jedné do pěti jako stupnice ve školním hodnocení (1 – výborná, 5 – nedostatečná). Otázka měla sloužit jako rozšiřující podotázka k otázce č. 5. Na otázku však bylo získáno více odpovědí, než podle odpovědí na předchozí otázku mělo být.

Respondenti volili převážně možnost 1 s počtem čtrnácti respondentů (31,11 %), a možnost 3 s počtem patnácti respondentů (33,33 %). Možnost 2 zvolilo osm respondentů (17,78 %) a pouze čtyři respondenti (8,89 %) z celého počtu zvolili možnost 5 (nedostatečnou). Stejný počet odpovědí (8,89 %) získala i možnost 4.

Počet respondentů = 45

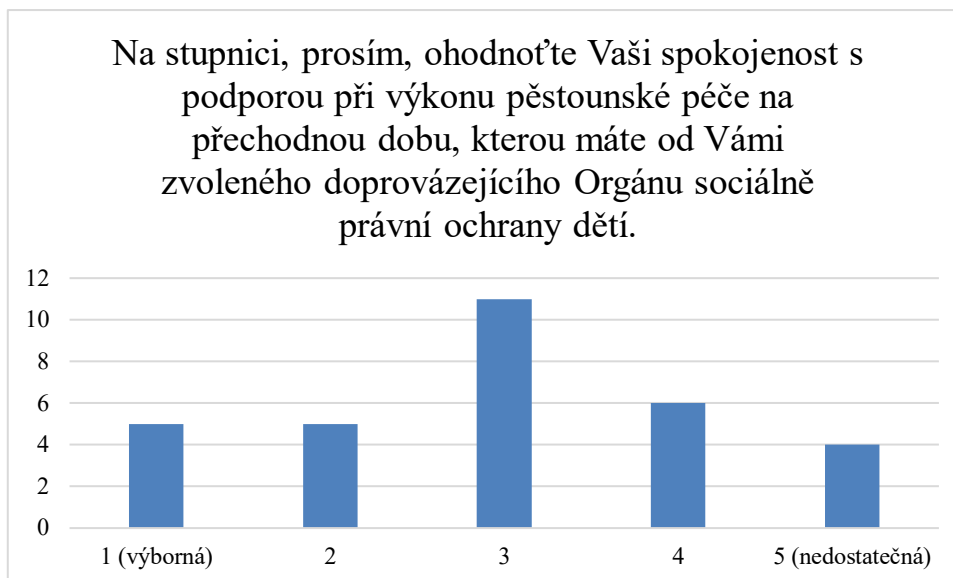

Graf č. 4 - Spokojenost s doprovázením

Otázka č. 7 – Na stupnici, prosím, ohodnoťte Vaši spokojenost s podporou při výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu, kterou máte od Vámi zvoleného doprovázejícího Orgánu sociálně právní ochrany dětí.

V této nepovinné škálové otázce bylo nashromážděno třicet jedna odpovědí. Což je opět více odpovědí, než odpovídá výsledkům otázky č. 5. Otázka měla sloužit, stejně tak jako předchozí podotázka, jako rozšíření k otázce č. 5. Škála byla nastavena od jedné do pěti jako stupnice ve školním hodnocení (1 – výborná, 5 – nedostatečná). Nejvíce byla volena možnost 3, a to s počtem jedenácti respondentů (35,48 %). Pouze čtyři respondenti (12,9 %) zvolili možnost 5 (nedostatečnou) a pouze po pěti (16,13 %) respondentech zvolilo možnost 1 (výbornou) a možnost 2. Možnost 4 vybralo šest respondentů (19,35 %).

Počet respondentů = 31

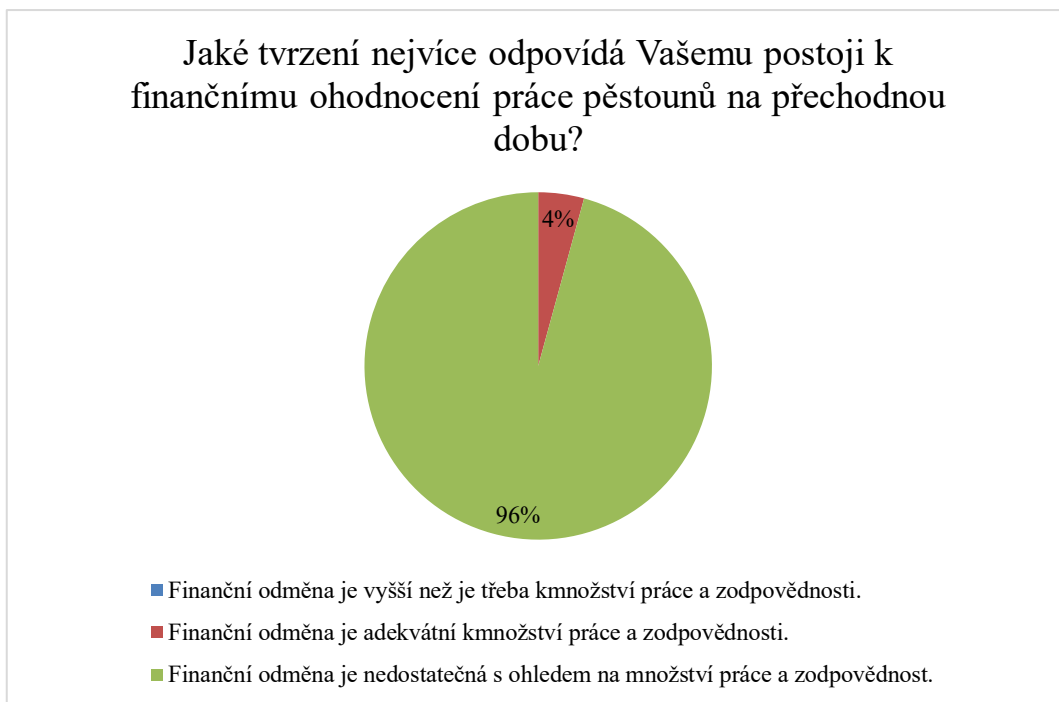

Graf č. 5 - Spokojenost s OSPOD

Otázka č. 8 – Jaké tvrzení nejvíce odpovídá Vašemu postoji k finančnímu ohodnocení práce pěstounů na přechodnou dobu?

Na tuto povinnou uzavřenou otázku se třemi možnostmi odpovědělo všech čtyřicet sedm respondentů. Naprostá většina, s počtem čtyřiceti pěti odpovědí (95,7 %), se přiklonila k tvrzení, že finanční ohodnocení pěstounů na přechodnou dobu je vzhledem k množství práce a zodpovědnosti nedostatečné. Pouze dva respondenti (4,3 %) se přiklání k tvrzení, že finanční ohodnocení pěstounů na přechodnou dobu je adekvátní k množství vykonávané práce a zodpovědnosti, kterou s sebou nese. Žádný z respondentů (0 %) si podle získaných dat nemyslí, že finanční odměna pěstounů na přechodnou dobu by byla vyšší, než je třeba vzhledem k množství práce a zodpovědnosti pěstouna na přechodnou dobu.

Počet respondentů = 47

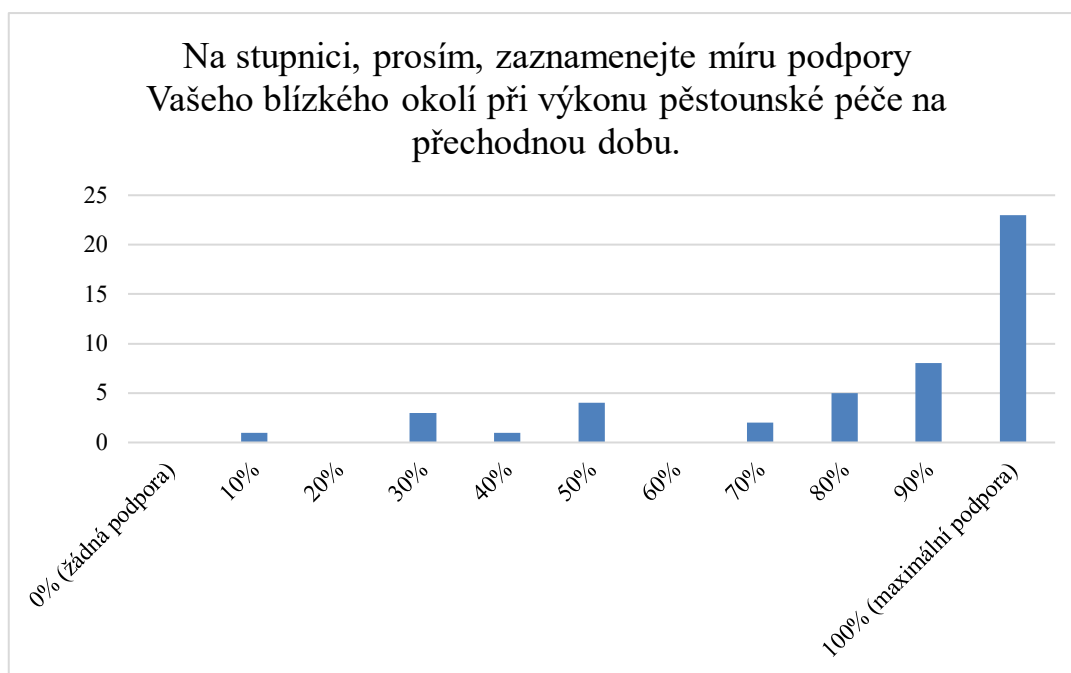

Graf č. 6 - Finanční ohodnocení

Otázka č. 9 – Na stupnici, prosím, zaznamenejte míru podpory Vašeho blízkého okolí při výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu.

Na tuto povinnou škálovou otázku odpovědělo všech čtyřicet sedm respondentů. Nejvíce z nich, s počtem dvaceti třech odpovědí (48,94 %), se přiklonilo ke stoprocentní podpoře svého blízkého okolí při výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu. Osm respondentů (17,02 %) poté vybralo devadesátiprocentní podporu okolí a pět respondentů (10,64 %) osmdesátiprocentní podporu blízkého okolí. Sedmdesátiprocentní podporu označili dva respondenti (4,26 %), padesátiprocentní podporu čtyři respondenti (8,51 %), čtyřicetiprocentní podporu jeden respondent (2,13 %) a třicetiprocentní podporu tři respondenti (6,38 %). Nejnižší – desetiprocentní podporu blízkého okolí zvolil pouze jeden respondent (2,13 %).

Počet respondentů = 47

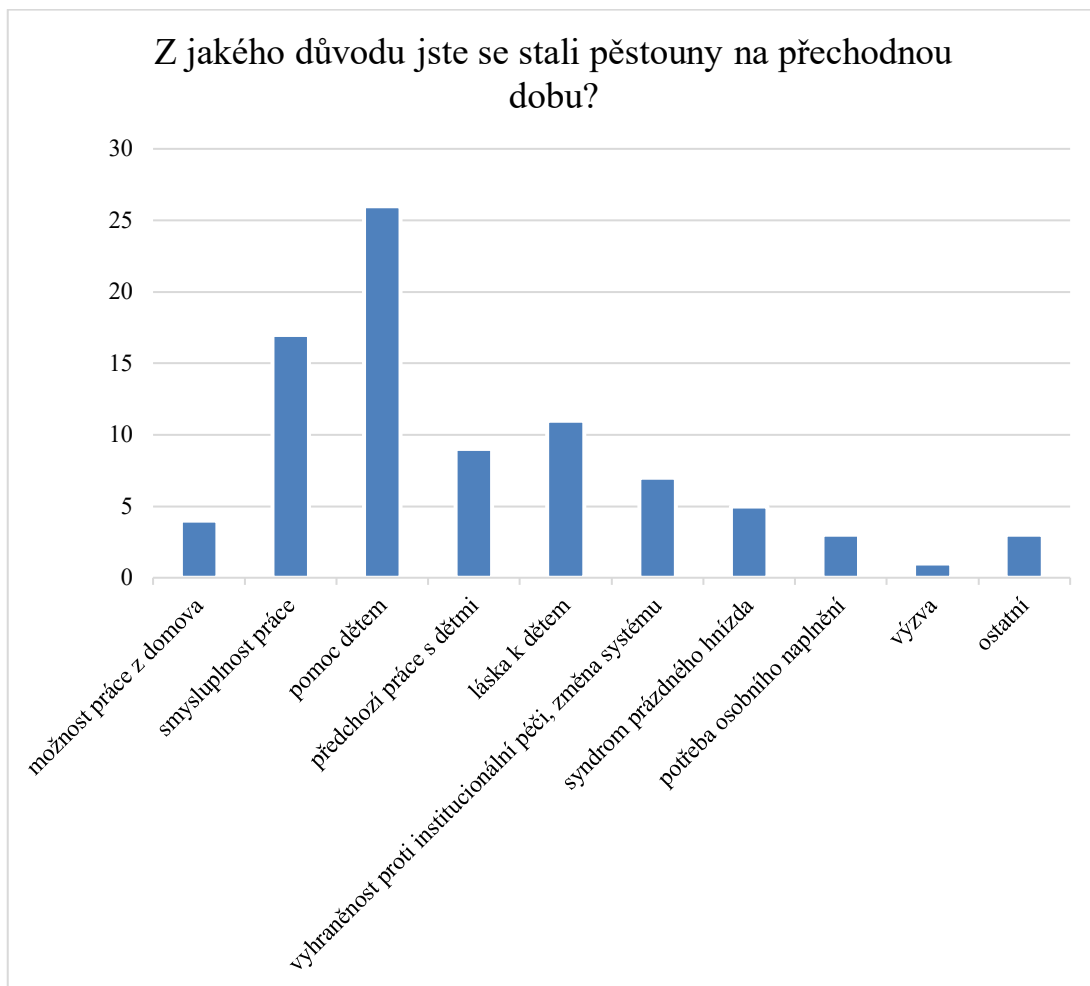
Graf č. 7 - Podpora okolí

Otázka č. 10 – Z jakého důvodu jste se stali pěstouny na přechodnou dobu?

Tato poslední otázka druhé části dotazníkového šetření byla zvolena jako otevřená a povinná a respondenti měli možnost libovolně dlouhé odpovědi. Odpovědělo všech čtyřicet sedm respondentů. Všechny doslovně přepsané odpovědi jsou v nezměněné podobě uvedeny v příloze č. 3 této bakalářské práce. Jelikož byly odpovědi rozsáhlé, bylo nutno všechny důvody rozdělit a spočítat. Poté zůstalo celkem osmdesát šest důvodů, které jsou v grafu č. 8 pod touto otázkou rozděleny do podobných kategorií. Hlavním a převládajícím důvodem byla touha pomoci dětem, s počtem dvaceti šesti odpovědí (30,23 %), a vidina smysluplnosti povolání s počtem sedmnácti odpovědí (19,77 %). Jedenáctkrát (12,79 %) byla zmíněna jako důvod láska k dětem, devětkrát (10,47 %) předchozí práce s dětmi, sedmkrát (8,14 %) vyhraněnost proti institucionální péči a touha změnit systém, a pětkrát (5,81 %) byl uveden syndrom prázdného hnízda. Čtyři odpovědi (4,65 %) se týkaly využití možnosti práce z domova, tři odpovědi (3,49 %) poukazovaly na potřebu osobního naplnění a jedna odpověď (1,16 %) uváděla jako důvod výzvu. Pod kategorií ostatní se skrývají následující tři odpovědi (3,49 %):

- „změna priorit a přehodnocení dosavadního způsobu života“,
- „chtěli jsme“,
- „stala jsem se dlouhodobou“.

Počet odpovědí = 86

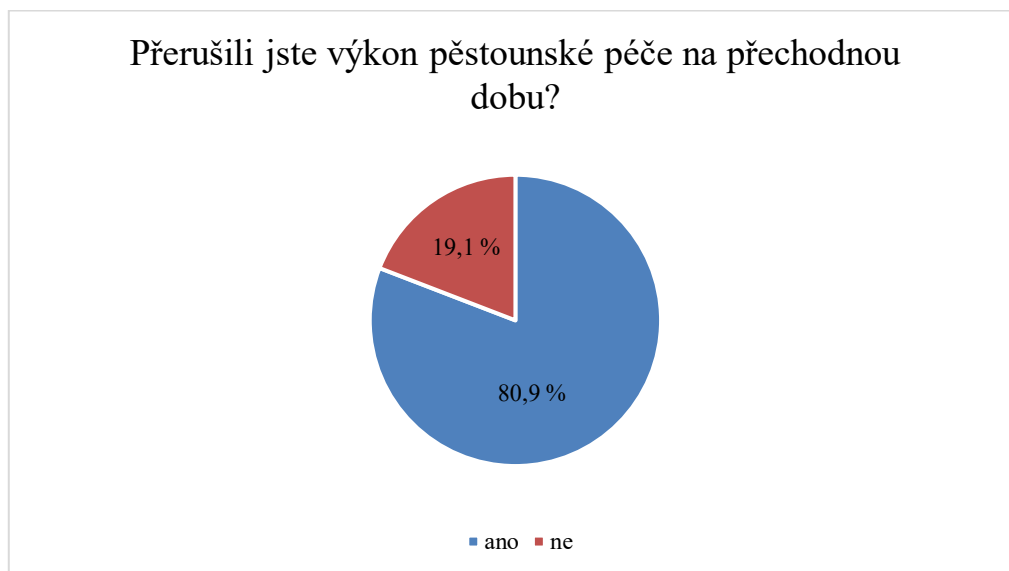
Graf č. 8 - Motivace k PPPD

Otázka č. 11 – Přerušili jste výkon pěstounské péče na přechodnou dobu?

Na tuto povinnou uzavřenou otázku odpovědělo všech čtyřicet sedm respondentů. Třicet osm ze všech respondentů dotazníkové šetření (80,85 %) přerušilo výkon pěstounské péče na přechodnou dobu. Devět respondentů (19,15 %) nepřerušilo výkon pěstounské péče na přechodnou dobu. Jedna z respondentek uvedla v této otázce odpověď NE, avšak v další otázce upřesnila, že ona sama nepřerušila, ale její manžel ano. Za něj také vyplňovala zbytek

dotazníku. Tato odpověď byla tedy přeřazena z kategorie NE na kategorii ANO. Vzniklo tedy výše uvedené množství odpovědí.

Počet respondentů = 47

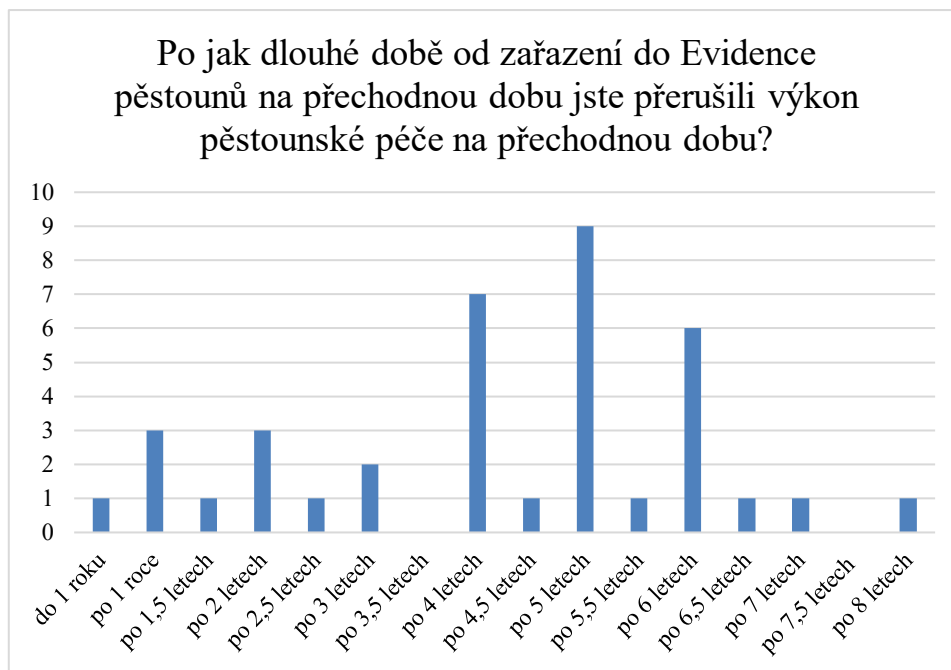

Graf č. 9 - Přerušení PPPD

Otázka č. 12 – Po jak dlouhé době od zařazení do Evidence pěstounů na přechodnou dobu jste přerušili výkon pěstounské péče na přechodnou dobu?

Na tuto nepovinnou uzavřenou otázku odpovědělo třicet osm respondentů. Nejvíce respondentů, přerušovalo pěstounskou péči na přechodnou dobu po 4 letech (18,42 %), 5 letech (23,63 %) nebo 6 letech (15,79 %). Po třech respondentech (7,89 %) byla zvolena možnost přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu po 1 roce a po 2 letech. Dva respondenti (5,26 %) odpověděli po 3 letech a po jednom respondentovi (2,63 %) přerušilo do 1 roku, po 1,5 letech, po 2,5 letech, po 4,5 letech, po 5,5 letech, po 6,5 letech, po 7 letech a po 8 letech. Průměrná doba, po jaké docházelo u respondentů k přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu je 4,2 roku.

Počet respondentů = 38

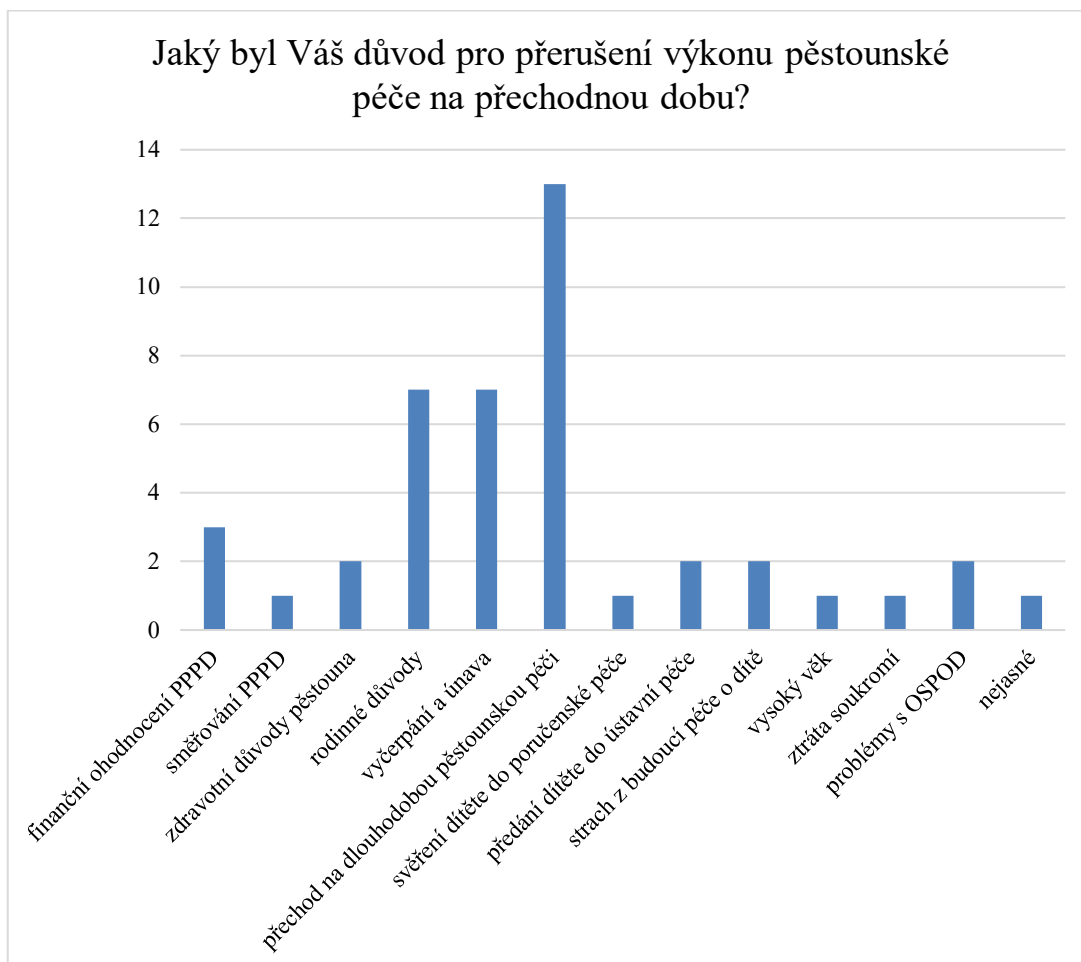
Graf č. 10 - Po jaké době přerušeni

Otázka č. 13 – Jaký byl Váš důvod pro přerušeni výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu?

Na tuto nepovinnou otevřenou otázku odpovědělo třicet sedm respondentů, tedy o jednoho respondenta, co přerušil méně. Všechny odpovědi uvedené v dotazníkovém šetření jsou zařazeny v bakalářské práci jako příloha č. 4 v nezměněné podobě tak, jak byly vyplněny respondenty. Opět došlo pro větší přehlednost k rozřídění rozsáhlých důvodů k přerušeni pěstounské péče na přechodnou dobu. Celkem bylo spočítáno čtyřicet tři odpovědi a rozdělení do třinácti kategorií na hlavní důvody. Po rozřídění všech důvodů k přerušeni pěstounské péče na přechodnou dobu vychází nejvyšší počet odpovědi na důvod „přechod na dlouhodobou pěstounskou péči“ s počtem třinácti odpovědi (30,23 %). Dalším poměrně hojně zastoupeným důvodem bylo vyčerpání a únava s rodinnými důvody, oba s počtem po sedmi odpovědích (16,28 %). Tři odpovědi (6,98 %) byly zaznamenány u kategorie finančního ohodnocení PPPD. Po dvou odpovědích (4,65 %) bylo zaznamenáno u kategorií zdravotní důvody pěstouna, předání dítěte do ústavní péče, strach z budoucí péče o dítě a problémy s OSPOD. Po jedné odpovědi (2,33 %) je zaznamenáno u kategorií směřování

PPPD, svěřeni dítěte do poručenské péče, vysoký věk, ztráta soukromí a nejasné důvody. Jako nejasný důvod byla vyhodnocena odpověď: 1 dítě, 2,5 roku v péči od narození.

Počet odpovědí = 43

Graf č. 11 - Důvod přerušení

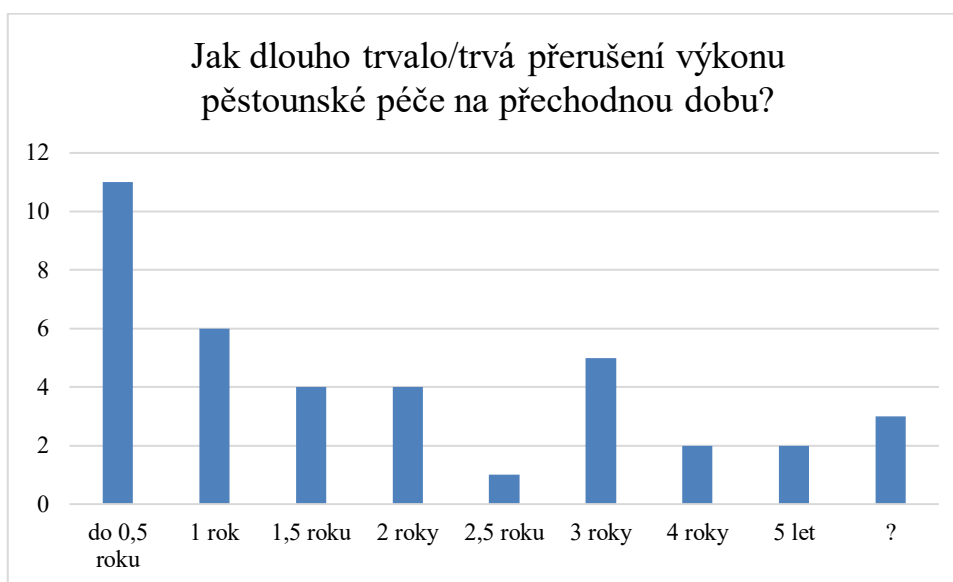
Otázka č. 14 – Jak dlouho trvalo/trvá přerušení výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu?

Na tuto otevřenou nepovinnou otázku jsem od respondentů získala třicet osm odpovědí. Nejběžnější doba, po které docházelo k přerušení pěstounské péče je půl roku s počtem 11 odpovědí (28,95 %). Šest respondentů (15,79 %) odpovědělo 1 rok, pět respondentů (13,16 %) odpovědělo 3 roky, po čtyřech (10,53 %) respondentech odpovědělo 1,5 roku a 2 roky. Po dvou respondentech (5,26 %) odpovědělo 4 roky a 5 let a pouze jeden

respondent (2,63 %) odpověděl 2,5 roku. U žádného z respondentů netrvalo nebo netrvalo přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu více jak pět let. Průměrná doba trvání přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu je u odpovídajících respondentů 1,7 let. Ze tří odpovědí (7,89 %) bylo těžké vyčíst dobu, jelikož respondenti neodpovídali přesně na otázku nebo odpovídali nejasně:

- „rozvod a urovnání si života“,
- „?“,
- „do 8 let pěstounské dcerky“.

Počet odpovědí = 38

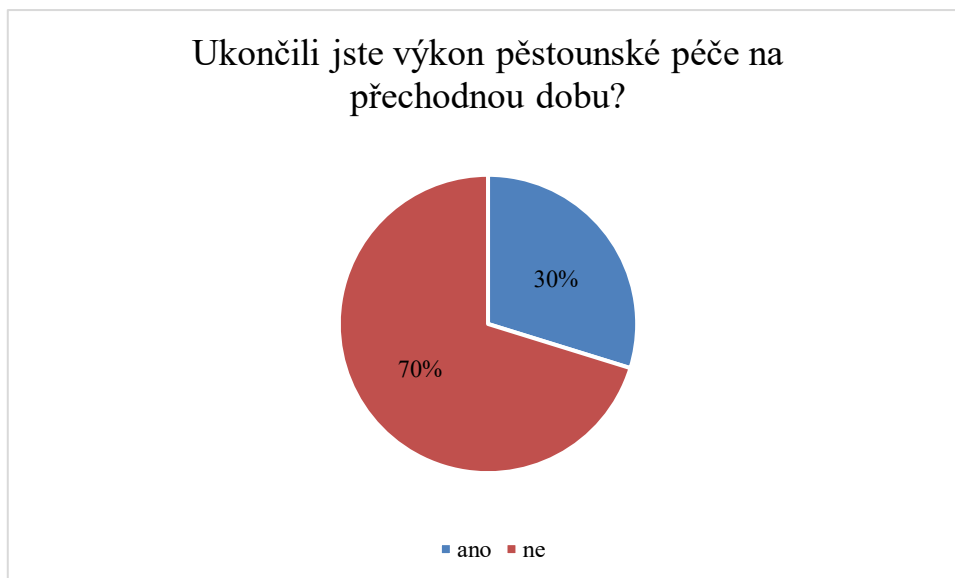

Graf č. 12 - Trvání přerušení

Otázka č. 15 – Ukončili jste výkon pěstounské péče na přechodnou dobu?

Na tuto povinnou uzavřenou otázku odpovědělo všech čtyřicet sedm respondentů dotazníkového šetření. Třicet tři respondentů (70,21 %) neukončilo výkon pěstounské péče na přechodnou dobu a čtrnáct respondentů (29,79 %) ukončilo výkon pěstounské péče na přechodnou dobu.

Počet respondentů = 47

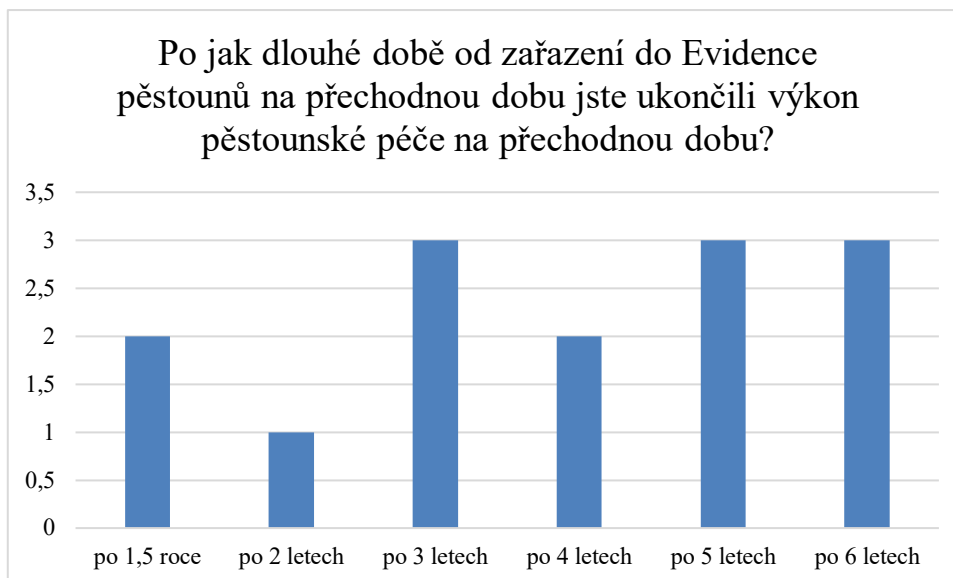

Graf č. 13 - Ukončení PPPD

Otázka č. 16 – Po jak dlouhé době od zařazení do Evidence pěstounů na přechodnou dobu jste ukončili výkon pěstounské péče na přechodnou dobu?

Na tuto nepovinnou otevřenou otázku odpovědělo celkem devatenáct respondentů, tedy pět respondentů se vyjádřilo k otázce i přesto, že neukončili. Tudíž byly jejich odpovědi z vyhodnocení této otázky vyřazeny a vyhodnocení proběhlo pouze u čtrnácti respondentů, kteří skutečně ukončili. Největší počet respondentů ukončil výkon pěstounské péče na přechodnou dobu po 3, 5 a 6 letech, a to v počtu tří odpovědí (21,43 %). Po dvou respondentech (14,29 %) ukončilo výkon pěstounské péče na přechodnou dobu po 1,5 roce a po 4 letech. Pouze jeden respondent (7,14 %) ukončil pěstounskou péči na přechodnou dobu po 2 letech od zařazení do Evidence pěstounů na přechodnou dobu. Průměrná doba, po které docházelo u respondentů k ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu je 3,9 roku.

Počet odpovědí = 14

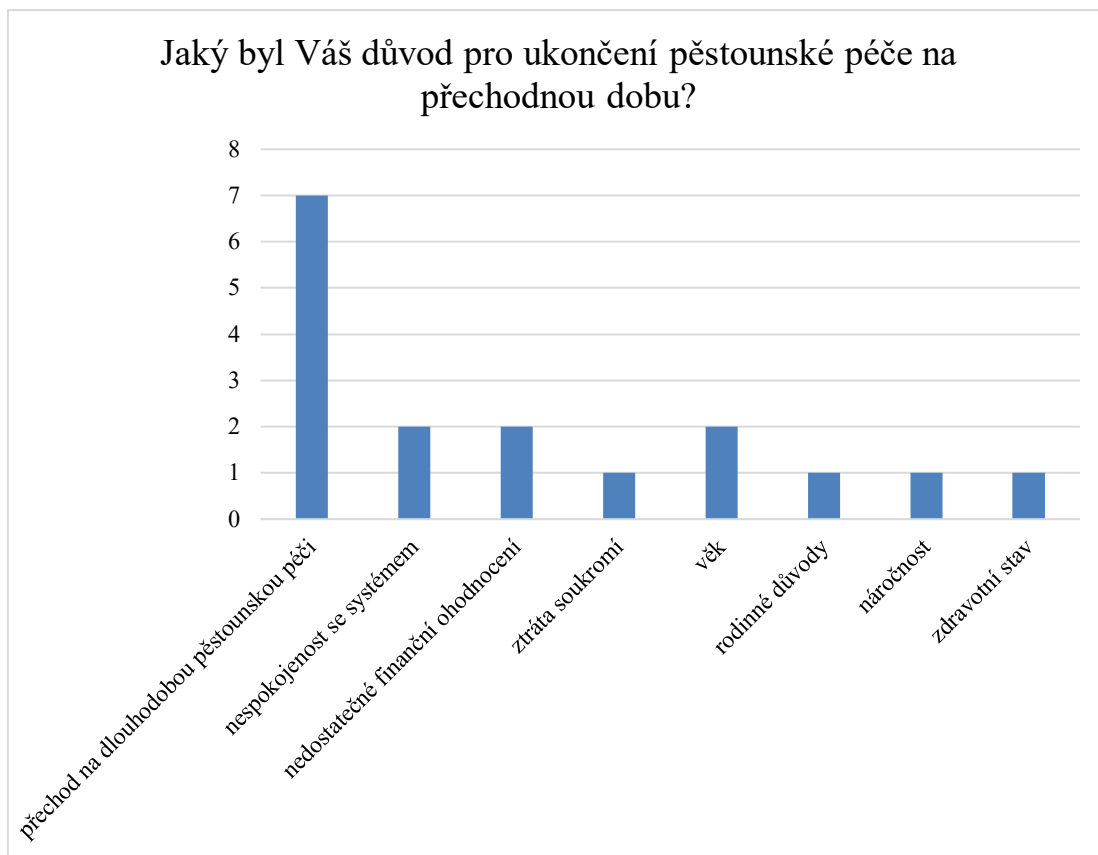

Graf č. 14 - Po jaké době ukončení

Otázka č. 17 – Jaký byl Váš důvod pro ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu?

Na tuto nepovinnou otevřenou otázku s možností libovolně dlouhé odpovědi odpovědělo osmnáct respondentů. Tedy o čtyři respondenty více než uvedlo, že ukončilo. Všechny odpovědi od respondentů, kteří neukončili (celkem čtyři), byly pro vyhodnocení této otázky vyřazeny. Doslovný přepis uvedených odpovědí je uveden v příloze č. 5 této bakalářské práce. Po rozpočítání odpovědí od respondentů vychází počet uvedených důvodů na 17. Opět, jako u přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu, převládá jako důvod k ukončení přechod na dlouhodobou pěstounskou péči s počtem sedmi odpovědí (41,18 %). Po dvou odpovědích (11,76 %) bylo zaznamenáno v kategoriích nespokojenost se systémem, nedostatečné finanční ohodnocení a věk. Po jedné odpovědi (5,88 %) u kategorií ztráta soukromí, rodinné důvody, náročnost a zdravotní stav.

Počet odpovědí = 17

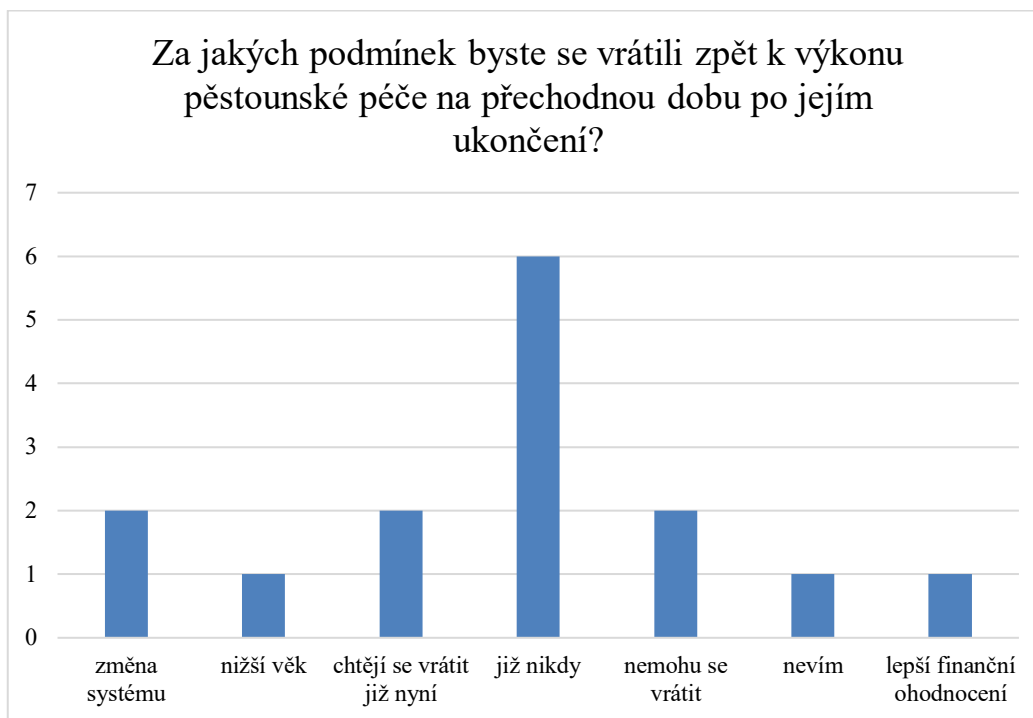
Graf č. 15 - Důvody ukončení PPPD

Otázka č. 18 – Za jakých podmínek byste se vrátili zpět k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu po jejím ukončení?

U této poslední nepovinné otevřené otázky dotazníku odpovědělo dvacet tři respondentů, o devět respondentů více, než skutečně ukončilo. Jejich odpovědi byly tudíž stejně jako u předchozích otázek pro vyhodnocení vyřazeny. Doslovný přepis uvedených odpovědí je uveden v příloze č. 6 této bakalářské práce. Odpovědi byly opět pro přehlednost roztrženy a rozděleny na kategorie, které byly zaznamenány do grafu č. 16 pod touto otázkou. Po roztržení odpovědí vyšlo celkem 15 možných podmínek k návratu k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu. Šest respondentů (40 %) by se zpět k výkonu pěstounské péče již nevrátilo. Po dvou odpovědích (13,33 %) by se vrátilo po změně systému, chtějí se vrátit již

nyní nebo se nemohou vrátit. Po jedné odpovědi (6,67 %) bylo uvedeno u možnosti nižšího věku, lepšího finančního ohodnocení a u možnosti nevím.

Počet odpovědí = 15

Graf č. 16 - Podmínky k návratu

2.5 Diskuse, vyhodnocení, komparace dat a doporučení

Tato část praktické části bakalářské práce se zabývá vyhodnocením, komparací dat a porovnáním výsledků dotazníkového šetření v rámci cílů a výzkumných otázek. Na základě výsledků je jako poslední část krátké doporučení možných opatření nebo doporučení pro praxi.

2.5.1 Vyhodnocení cílů práce

Dílčí cíl 1: Zjistit, jaké jsou důvody pro přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice.

Dílčí výzkumná otázka č 1: Jaké jsou důvody pro přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice?

Související otázky:

- Otázka č. 11 (Přerušili jste výkon pěstounské péče na přechodnou dobu?)
- Otázka č. 13 (Jaký byl Váš důvod pro přerušení výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu?)

Tabulka č. 4 - Vyhodnocení důvodů přerušení PPPD

Pořadí	Důvody přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice	Počet
1.	Přechod na dlouhodobou pěstounskou péči	13
2.	Rodinné důvody	7
3.	Únava a vyčerpání	7
4.	Nízká finanční odměna pěstouna na přechodnou dobu	3
5.	Problémy s OSPOD	2
6.	Předání dítěte do ústavní péče	2
7.	Strach z budoucí péče o dítě	2
8.	Zdravotní problémy respondenta	2
9.	Přechod na poručenskou péči	1
10.	Směrování PPPD	1
11.	Vysoký věk	1
12.	Ztráta soukromí	1
13.	Nejasný důvod	1

V uvedené tabulce jsou vypsány všechny důvody, které vedly k přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice, které uvedli respondenti tohoto dotazníkového šetření. Důvody jsou seřazeny od nejvíce zastoupeného po nejméně zastoupený a u každého je napsán počet, kolikrát byl uveden.

Z provedeného dotazníkového šetření bylo celkem od třiceti sedmi respondentů získáno 43 odpovědí, ze kterých jsem vyvodila 12 jasných důvodů, které vedly k přerušení. Jedna odpověď musela být zařazena do kategorie „nejasný důvod“, jelikož neodpovídala na otázku.

Nejčastějším uváděným důvodem byl problém s umístěním dítěte v pěstounské péči na přechodnou dobu. Dítěti nebyla nalezena následná forma náhradní rodinné péče, tudíž se pěstouni na přechodnou dobu uchýlovali k rozhodnutí přerušit pěstounskou péči na přechodnou dobu a stali se pěstouny dlouhodobými. Tento důvod byl uveden celkem třináctkrát (30,23 %). Mezi další časté důvody patřili rodinné problémy, s počtem sedmi odpovědí (16,28 %), jako například rozvod nebo nemoc v rodině. Sedmkrát (16,28 %) bylo také uvedeno jako důvod únava a psychické nebo fyzické vyčerpání. Ačkoliv bylo v otázce č. 8 v dotazníkovém šetření u 96 % respondentů uvedeno, že finanční ohodnocení pěstouna je nedostatečné, byl tento důvod pro přerušeni zmíněn pouze třikrát (6,98 %). Po dvou odpovědích (4,65 %) byly uvedeny jako důvod problémy a neshody s Orgánem sociálně právní ochrany dítěte, předání dítěte do ústavní péče a zdravotní problémy samotných pěstounů na přechodnou dobu. Nakonec po jedné odpovědi (2,33 %) byly na posledním místě důvody jako přechod na poručenskou péči, nesouhlas se současným směřováním pěstounské péče na přechodnou dobu, vysoký věk a ztráta soukromí při výkonu přechodného pěstounství.

Závěr dílčího cíle č. 1: Dílčí výzkumný cíl č. 1 byl splněn. Od respondentů bylo získáno celkem 12 důvodů, které vedly k přerušeni pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice. Nejvíce uváděným důvodem, s počtem 13 odpovědí (30,23 %), byl přechod na dlouhodobou pěstounskou péči.

Dílčí cíl 2: Zjistit, jaké jsou důvody pro ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice.

Dílčí výzkumná otázka č 2: Jaké jsou důvody pro ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice?

Související otázky:

- Otázka č. 15 (Ukončili jste výkon pěstounské péče na přechodnou dobu?)
- Otázka č. 17 (Jaký byl Váš důvod pro ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu?)

Tabulka č. 5 - Vyhodnocení důvodů ukončení PPPD

Pořadí	Důvody ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice	Počet
1.	Přechod na dlouhodobou pěstounskou péči	7
2.	Nespokojenost se systémem	2
3.	Nízká finanční odměna pěstouna na přechodnou dobu	2
4.	Vysoký věk	2
5.	Náročnost pěstounství na přechodnou dobu	1
6.	Rodinné důvody	1
7.	Zdravotní problémy respondenta	1
8.	Ztráta soukromí	1

V dané tabulce jsou vypsány všechny důvody, které vedly k ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice, které uvedli respondenti tohoto dotazníkového šetření. Důvody jsou seřazeny od nejvíce zastoupeného po nejméně zastoupený a u každého je uveden počet, kolikrát byl uveden. Z provedeného dotazníkového šetření bylo vyhodnoceno celkem sedmnáct důvodů.

Nejčastěji uváděným důvodem k ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu u respondentů tohoto dotazníkového šetření byl opět, jako u předchozího cíle, přechod na dlouhodobou pěstounskou péči. Tento důvod byl uveden celkem sedmkrát (41,18 %). Na dalším místě byla dvakrát (11,76 %) uvedena nespokojenost se systémem, konkrétně špatná spolupráce s OSPOD a přehlížení soudy. Opět jako u předchozího cíle byla nízká finanční odměna uvedena jako důvod pouze dvakrát (11,76 %), i přes celkovou nespokojenost všech respondentů s odměnou pěstouna. Dvakrát (11,76 %) se v důvodech objevil také vysoký věk. A pouze jednou (5,88 %) byly uvedeny důvody jako přílišná náročnost povolání, rodinné důvody, špatný zdravotní stav respondenta a ztráta soukromí.

Závěr dílčího cíle č. 2: Dílčí výzkumný cíl č. 2 byl splněn. Od respondentů bylo získáno celkem 8 důvodů, které vedly k ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu v České

republiky. Nejčastěji uváděným důvodem, s počtem 7 odpovědí (41,18 %), byl přechod na dlouhodobou pěstounskou péči.

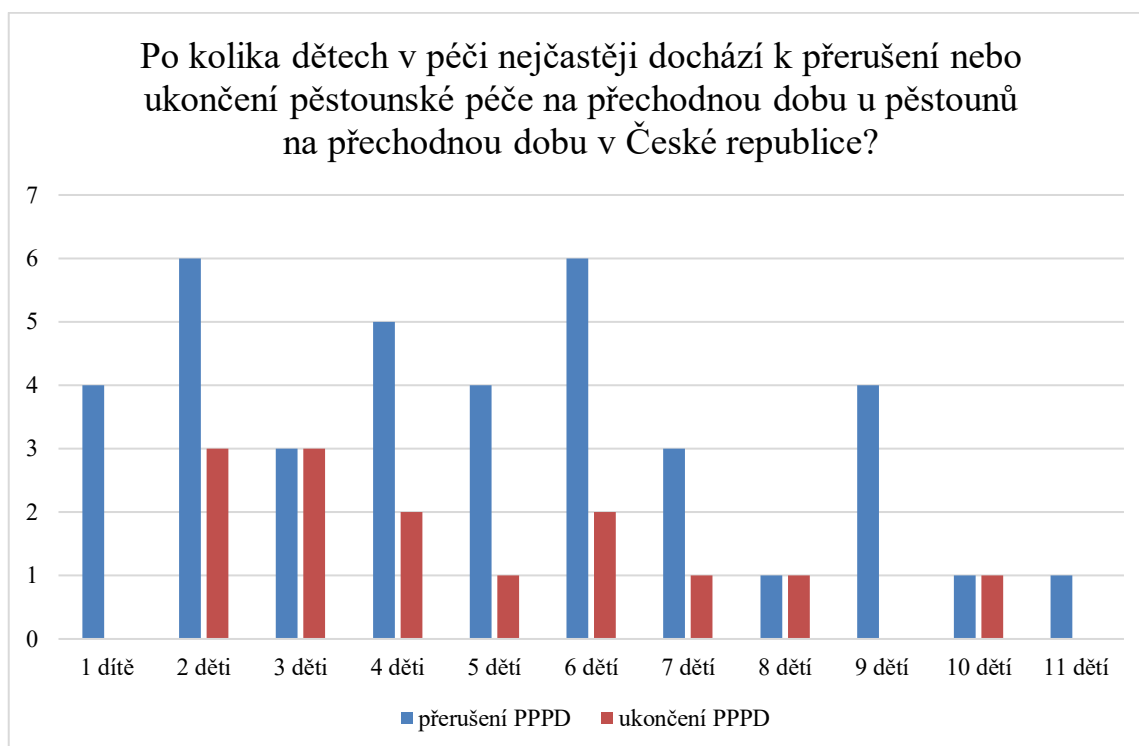
Dílčí cíl 3: Zjistit, po kolika dětech nejčastěji ukončují nebo přerušují pěstouni na přechodnou dobu výkon pěstounské péče na přechodnou dobu.

Dílčí výzkumná otázka č 3: Po kolika dětech v péči nejčastěji dochází k přerušení nebo ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice?

Související otázky:

- Otázka č. 4 (Kolik dětí jste doposud měli celkem v péči jako pěstoun na přechodnou dobu?)
- Otázka č. 11 (Přerušili jste výkon pěstounské péče na přechodnou dobu?)
- Otázka č. 15 (Ukončili jste výkon pěstounské péče na přechodnou dobu?)

Počet odpovědí = 52

Graf č. 17 – Vyhodnocení počtu dětí v péči

Dotazníkové šetření se sice ptá na dosavadní množství dětí v péči, ale z uvedených dat a všech informací, které respondenti uvedli nebyl problém dojít k počtu dětí před samotným ukončením či přerušením pěstounské péče na přechodnou dobu.

K přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu dochází u respondentů odpovídajících na mé dotazníkové šetření nejčastěji po 2 a 6 dětech, s počtem šesti odpovědí u každého (15,79 %). Na druhém místě dochází k přerušení po 4 dětech v péči, a to u pěti respondentů (13,16 %). V průměru dochází k přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu po 4,9 dětech v péči.

K ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu dochází u respondentů odpovídajících na dotazníkové šetření mé bakalářské práce nejčastěji po 2 a 3 dětech, s počtem tří odpovědí u každé z možností (21,43 %). V průměru dochází k ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu po 4,6 dětech v péči.

U pěti respondentů došlo jak k přerušení, tak k ukončení. K ukončení však došlo ve všech případech v bezprostřední návaznosti na přerušení, tudíž v meziobdobí neměli v péči žádné děti, které by bylo nutné započítávat.

Závěr dílčího cíle č. 3: Dílčí cíl č. 3 byl splněn a dílčí výzkumná otázka 3 byla zodpovězena. K přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice nejčastěji dochází po 2 a 6 dětech v péči. K ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice nejčastěji dochází po 2 a 3 dětech v péči. Ze získaných dat se nedá s jistotou určit, zda má přerušení nebo ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu vliv počet dětí v péči. Avšak po vypočítání průměrného počtu dětí, po jehož počtu dochází k přerušení nebo k ukončení jsme došli k relativně stejnému číslu: 4,9 dětí u přerušení a 4,6 dětí u ukončení.

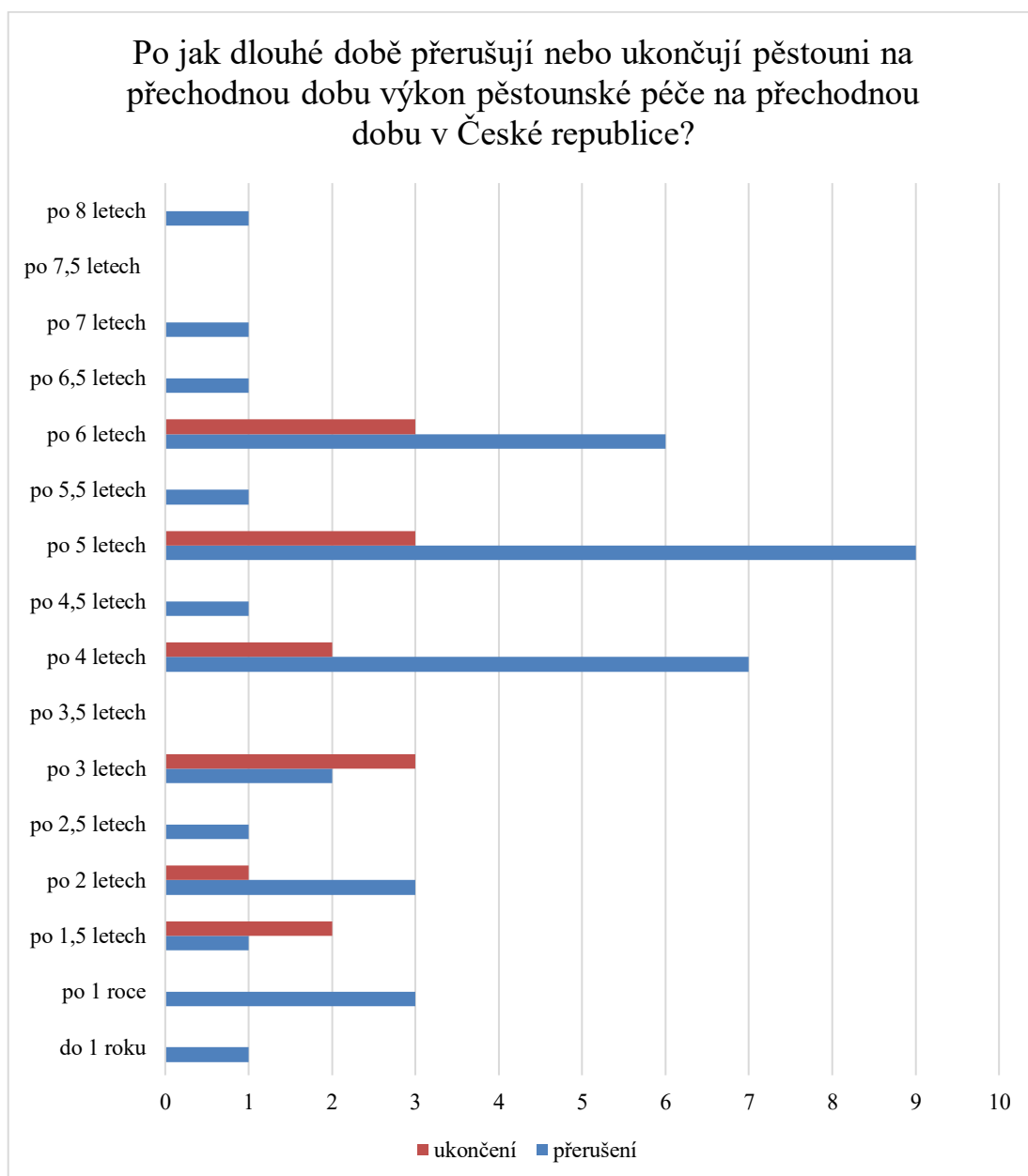
Dílčí cíl 4: Zjistit, po jak dlouhé době ukončovali nebo přerušovali pěstouni na přechodnou dobu pěstounskou péči na přechodnou dobu.

Dílčí výzkumná otázka č 4: Po jak dlouhé době přerušují nebo ukončují pěstouni na přechodnou dobu výkon pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice?

Související otázky:

- Otázka č. 12 (Po jak dlouhé době od zařazení do Evidence pěstounů na přechodnou dobu jste přerušili výkon pěstounské péče na přechodnou dobu?)
- Otázka č. 16 (Po jak dlouhé době od zařazení do Evidence pěstounů na přechodnou dobu jste ukončili výkon pěstounské péče na přechodnou dobu?)

Počet odpovědí = 52

Graf č. 18 – Vyhodnocení, po jaké době přerušeni nebo ukončení

Z celkového počtu padesáti dvou odpovědí je čtrnáct odpovědí od pěstounů, kteří ukončili výkon PPPD a třicet osm odpovědí od respondentů, kteří ukončili PPPD.

K přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu dochází nejčastěji po 5 letech od zařazení do Evidence přechodných pěstounů, a to u počtu devíti respondentů (23,68 %). Obecně měli respondenti největší tendenci přerušovat výkon pěstounské péče na přechodnou dobu od 4 do 6 let po zařazení do Evidence. Po 4 letech přerušilo sedm respondentů (18,42 %) a po 6 letech šest respondentů (15,79 %). Do 1 roku od zařazení přerušil výkon pěstounské péče pouze jeden respondent (2,63 %). V průměru přerušili respondenti po 4,2 letech od zařazení do Evidence.

K ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu dochází u respondentů nejčastěji po 3, 5 a 6 letech od zařazení do Evidence přechodných pěstounů. Po 3 letech ukončili PPPD tři respondenti (21,43 %), po 5 letech tři respondenti (21,43 %) a po 6 letech také tři respondenti (21,43 %). Pouze jeden respondent (7,14 %) ukončil pěstounskou péči na přechodnou dobu po 2 letech, a dva respondenti (14,29 %) po 1,5 roce. V průměru ukončili respondenti po 3,9 letech od zařazení do Evidence.

Obě křivky mají ale svůj vrchol v přibližně stejné časové úrovni. A od počátku zařazení do Evidence mají také stoupavou tendenci, po dosažení vrcholu klesavou tendenci. Po vypočítání průměru docházíme také k poměrně stejnému číslu. K přerušení dochází průměrně po 4,2 letech a k ukončení v průměru po 3,9 letech, což je jen o 0,3 roku odlišné číslo. Můžeme tedy teoreticky usuzovat, že v této době dochází k určité krizové situaci, kterou pěstouni v evidenci řeší buď přerušením nebo ukončením výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu.

Závěr dílčího cíle č. 4: Dílčí cíl 4 byl splněn a dílčí výzkumná otázka č. 4 zodpovězena. K přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu dochází u respondentů nejčastěji od 4 do 6 let od zařazení do Evidence. K ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu dochází nejčastěji po 3, 5 a 6 letech po zařazení do Evidence. V průměru dochází k přerušení i k ukončení v poměrně stejné době 3,9 let (ukončení) a 4,2 let (přerušení).

Dílčí cíl 5: Zjistit, za jakých podmínek by se pěstouni na přechodnou dobu vrátili zpět k pěstounské péči na přechodnou dobu po jejím ukončení.

Dílčí výzkumná otázka č 5: Za jakých podmínek by se vrátili zpět k pěstounské péči na přechodnou dobu pěstouni na přechodnou dobu, kteří ukončili výkon pěstounské péče na přechodnou dobu?

Související otázky:

- Otázka č. 18 (Za jakých podmínek byste se vrátili zpět k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu po jejím ukončení?)

Tabulka č. 6 – Vyhodnocení podmínek návratu

Pořadí	Za jakých podmínek by se vrátili zpět k pěstounské péči na přechodnou dobu pěstouni na přechodnou dobu, kteří ukončili nebo přerušili výkon pěstounské péče na přechodnou dobu?	Počet
1.	Již se vrátit nechtějí	6
2.	Chtějí se vrátit zpět	2
3.	Po změně systému	2
4.	Nemohou se vrátit	2
5.	Neví	1
6.	Lepší finanční ohodnocení	1
7.	Rozšíření práv pěstounů	1

Po vyhodnocení výsledků otázky č. 18 bylo vypočítáno patnáct odpovědí od čtrnácti respondentů, které byly roztrženy do sedmi kategorií v přiložené tabulce.

Šest respondentů (42,86 %) ze všech, kteří ukončili, se již k pěstounské péči na přechodnou dobu nemá v plánu vůbec vrátit za žádných okolností. Dva respondenti (14,29 %) z těch, kteří ukončili, se chtějí vrátit již teď a mají například zažádáno o opětovné zařazení. Dvakrát (13,33 %) bylo v kategoriích zmíněno, že se již vrátit nemohou. Po jedné odpovědi (6,67 %) bylo zmíněno lepší finanční ohodnocení, rozšíření práv pěstounů a jedna odpověď jako „nevím“.

Závěr dílčího cíle č. 5: Dílčí cíl 5 byl splněn a výzkumná otázka č. 5 zodpovězena. Většina, tedy 6 respondentů (42,86 %) se k přechodné pěstounské péči již nechce vrátit za žádných podmínek, pouze dva respondenti (14,29 %) se vrátit chtějí. Po dvou odpovědích by se vrátili po změně systému a dva se vrátit nemohou z různých důvodů. Zbytek odpovědí se po jedné týkal lepšího finančního ohodnocení, rozšíření práv pěstounů nebo nevěděli.

Hlavní cíl: Zjistit důvody k ukončení nebo přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice.

Hlavní výzkumná otázka: Jaké jsou důvody pro přerušení nebo ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice?

Související otázky:

- Otázka č. 13 (Jaký byl Váš důvod pro přerušení výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu?)
- Otázka č. 17 (Jaký byl Váš důvod pro ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu?)

Tabulka č. 7 – Vyhodnocení hlavního cíle

	Kategorie	Důvody přerušení PPPD		Důvody ukončení PPPD	
1.	Přechod na dlouhodobou pěstounskou péči	13	33,33 %	7	41,18 %
2.	Rodinné důvody	7	16,67 %	1	5,88 %
3.	Náročnost povolání	7	16,67 %	1	5,88 %
4.	Nízká finanční odměna	3	7,14 %	2	11,76 %
5.	Nespokojenost se systémem	3	7,14 %	2	11,76 %
6.	Předání dítěte do ústavní péče	2	4,76 %	0	0 %

7.	Strach z budoucí péče o dítě	2	4,76 %	0	0 %
8.	Zdravotní problémy pěstouna	2	4,76 %	1	5,88 %
9.	Přechod na poručenskou péči	1	2,38 %	0	0 %
11.	Vysoký věk	1	2,38 %	2	11,76 %
12.	Ztráta soukromí	1	2,38 %	1	5,88 %

Pro vyhodnocení hlavního cíle bylo nutné porovnat odpovědi na otázku č. 13 a otázku č. 17. Pro větší jasnost a přehlednost byly vybrány pouze jasně uvedené důvody respondentů a sestaveny v kategoriích do tabulky, částečně pomocí také výsledků vyhodnocení dílčích cílů č. 1 a č. 2. Doslovné odpovědi, které byly použity na sestavení kategorií se nachází jako příloha č. 7 této bakalářské práce.

Na důvody přerušování pěstounské péče na přechodnou dobu bylo seřazeno čtyřicet dva odpovědi do dvanácti kategorií, a na důvody k ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu bylo seřazeno sedmnáct odpovědi do osmi kategorií.

Nejpočetněji zmiňovaným důvodem pro přerušování nebo ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu byl přechod na dlouhodobou pěstounskou. U přerušování byl jako příčina třináctkrát (33,33 %) a u ukončení sedmkrát (41,14 %).

U přerušování pokračovaly hned za prvním místem rodinné důvody a náročnost povolání, u každého po sedmi odpovědích (16,67 %). Dále po třech odpovědích (7,14 %) nízký plat pěstouna a nespokojenost se systémem, po dvou odpovědích (4,76 %) předání dítěte do ústavní péče, strach z budoucí péče o dítě a zdravotní problémy, a nakonec po jedné odpovědi (2,38 %) přechod na poručenskou péči, vysoký věk a ztráta soukromí.

U ukončení následovala hned po hlavním důvodu nízká finanční odměna, nespokojenost se systémem a vysoký věk, všechny po dvou odpovědích (11,76 %). Dále byly po jedné odpovědi (5,88 %) zmíněny rodinné důvody, náročnost povolání, zdravotní problémy a ztráta soukromí.

Závěr hlavního cíle: Hlavní cíl byl splněn a hlavní výzkumná otázka zodpovězena. Jak u přerušení, tak u ukončení pěstounské péče se shoduje přechod na dlouhodobou pěstounskou péči jako nejčastěji zmiňovaný důvod, a to v 33,33 % u přerušení a 41,18 % u ukončení. Dále se kategorie přibližně schází pouze u nízkého finančního ohodnocení (7,14 % u přerušení, 11,76 % u ukončení), nespokojenosti se systémem (7,14 % u přerušení, 11,76 % u ukončení) a zdravotních problémů respondenta (4,76 % u přerušení, 5,88 % u ukončení).

2.5.2 Komparace dat

Pro první komparaci jsem se rozhodla prozkoumat vzorek respondentů, kteří v dotazníkovém šetření uvedli, že se již nechtějí vrátit k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu. Mým cílem bylo zjistit, zda i tak nezůstali v systému náhradní rodinné péče.

Vybrala jsem otázku č. 15 (Ukončili jste výkon pěstounské péče na přechodnou dobu?), otázku č. 17 (Jaký byl Váš důvod pro ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu?) a otázku č. 18 (Za jakých podmínek byste se vrátili zpět k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu po jejím ukončení?).

Z dotazníkového šetření se po ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu nechce vrátit 6 respondentů (42,86 % ze všech čtrnácti respondentů, kteří ukončili). Jejich odpovědi jsou uvedeny v doslovném přepisu v příložené tabulce.

Tabulka č. 8 – Komparace 1a

Odpověď	Za jakých podmínek návrat k PPPD	Důvod pro ukončení PPPD
1.	„Nevrátili“	“Dítě nemělo kam odejít tak jsme se stali DP”
2.	„Myslím, že bych se už nevrátila“	“Špatná spolupráce s ospodem”
3.	„už bych se nevracela“	“zdravotní stav po autonehodě”
4.	„Za žádných.“	“Nedostatečná podpora Ospodu dítěte ve většině případů.Ospod , doprovodná

		organizace i soudy nás přechodné pěstouny neberou jako partnery. Nedostatečné finanční ohodnocení. Velká ztráta soukromí...”
5.	„Již nevrátila.“	“Pro mě jako samizivitelku byla odměna 20000 Kč hrubého zcela likvidační, vrátila jsem se ke své původní profesi.”
6.	„Již nevrátila“	„Poslední zlatíčko mělo jít do dětského domova, vzali jsme ho do trvalé pěstounky“

Z 6 respondentů, kteří uvedli, že se již nechtějí vrátit k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu, zůstali alespoň 2 respondenti (33,33 %) v systému náhradní rodinné péče jako dlouhodobí pěstouni. Další 2 respondenti (33,33 %) ukončili kvůli špatné spolupráci s OSPOD, 2 odpovědi (33,33 %) také patřili k nízkému finančnímu ohodnocení a 1 respondent (16,67 %) ukončil kvůli vlastnímu špatnému zdravotnímu stavu po autonehodě.

Podle výsledků dotazníkového šetření je tedy pravděpodobné, že se těchto 6 respondentů podle vlastních slov k pěstounské péči na přechodnou dobu již nevrátí. Zůstali však stále v systému náhradní rodinné péče a přijali do své domácnosti děti, které by podle jejich slov jinak nešly do další formy náhradní rodinné péče, ale do ústavní výchovy. Zaplnili tedy alespoň pomyslnou „díru“ v počtech dlouhodobých pěstounů. Jsou nyní také potencionálními adepty pro příjem dalších dětí v dlouhodobé pěstounské péči. Vzhledem k tomu, že dlouhodobých pěstounů je momentálně v některých krajích nedostatek, je tohle jeden ze způsobů, jak se jejich počty mohou zvyšovat.

Pro druhou komparaci jsem se rozhodla prozkoumat vzorek mužských respondentů. Konkrétně jaká je jejich motivace k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu a jaké jsou jejich důvody pro ukončení či přerušování. Tomuto problému jsem se rozhodla věnovat z toho důvodu, že v oblasti sociální práce nebo péče o děti je obecně velmi malé množství mužů.

Vybrala jsem otázku č. 1 (Jaké je Vaše pohlaví?), otázku č. 10 (Z jakého důvodu jste se stali pěstouny na přechodnou dobu?), otázku č. 13 (Jaký byl Váš důvod pro přerušení výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu?) a otázku č. 17 (Jaký byl Váš důvod pro ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu?).

Dotazníkového šetření se účastnilo pouze 5 mužských respondentů (11 %) oproti 42 ženským respondentkám (89 %). Odpovědi uvedené muži jsou doslovně uvedeny v příložených tabulkách. Pro větší přehlednost byla komparace zpracována nejprve v oblasti motivace a poté v oblasti důvodů k přerušení a ukončení.

V následující tabulce jsou uvedeny důvody pro pěstounskou péči na přechodnou dobu:

Tabulka č. 9 – Komparace 1b

Respondent	Z jakého důvodu jste se stali pěstouny na přechodnou dobu?
1.	„Máme rádi děti a chceme jim pomáhat,tam kde selžou rodiče.“
2.	„Dcera už dospěla a tak nějak jsme s manželkou cítili, že ještě nějakou tu životní energii máme, místo a zkušenosti také a tak jsme chtěli pomoci dětem které tolik štěstí nemají. “
3.	„Láska k dětem a snaha jim pomoci.“
4.	„Chtěli jsme pomoci aspoň pár dětem, protože jsme přesvědčeni, že nejmenší děti nepatří do ústavů!“
5.	„Snaha pomoci opuštěným dětem, nahradit ústavní péči náručí milující osoby, která je pro děti v ranném věku velmi důležitá“

Motivace mužských respondentů byla pro větší přehlednost roztríděna a seřazena do kategorií do následující tabulky. Celkem bylo získáno 9 možných odpovědí, které byly seřazeny od nepočetnější po nejméně početnou do 4 kategorií.

Tabulka č.10 – Komparace 1c

	Kategorie	Počet odpovědí	% z celkového počtu
1.	Pomoc dětem	5	100 %

2.	Láska k dětem	2	40 %
3.	Nesouhlas s ústavní péčí	1	20 %
4.	Syndrom prázdného hnízda	1	20 %

Všech 5 mužských respondentů (100 %) uvedlo jako jeden z hlavních důvodů pro výkon pěstounské péče snahu pomoci dětem, které ji potřebují. Muž č. 1 a muž č. 3 dále k hlavnímu důvodu přidali jako důvod kladný vztah k dětem (40 %), („Máme rádi děti ...“, „Láska k dětem ...“). Muž č. 4 přidal k hlavnímu důvodu ještě nesouhlas s ústavní péčí (20 %), („... , protože jsme přesvědčeni, že nejmenší děti nepatří do ústavu!“) a muž č. 2 přidal ještě jako odpověď syndrom prázdného hnízda (20 %), („Dcera už dospěla a tak nějak jsme s manželkou cítili, že ještě nějakou tu životní energii máme, místo a zkušenosti také ...“).

Motivace mužů tedy souhlasí s většinovými důvody pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu, kde převažuje smysluplnost, touha pomoci a láska k dětem. Muži z tohoto dotazníkového šetření tedy mají stejnou motivaci jako ženy pro vstup do oblasti sociální péče nebo péče o děti a jejich důvody se neliší.

V následující tabulce jsou uvedeny důvody pro přerušení a ukončení u mužských respondentů:

Tabulka č. 11 – Komparace 2

Respondent	Jaký byl důvod pro přerušení?	Jaký byl důvod pro ukončení?
1.	“Velká časová vyčerpání, nestíhal školení, stačí soudy a ježdění pi doktorech. Vše bez jakékoliv fin.náhrady.”	
2.	“Naše první pěstounátka jsme si vzali do dpp protože mu úřady nebyly schopné sehnat náhradní rodinu a po roce práce jsme nemohli akceptovat umístění v ústavu. Navíc by jako postižené nemělo ani v budoucnu prakticky žádnou šanci na umístění.”	

3.	“Změny v rodině. “	
4.	“Vyčerpání”	
5.		“Nedostatečná podpora Ospodu dítěte ve většině případů.Ospod , doprovodná organizace i soudy nás přechodné pěstouny neberou jako partnery.Nedostatečné finanční ohodnocení. Velká ztráta soukromí...”

Pouze jediný mužský respondent výkon pěstounské péče ukončil a jako důvody uvedl nedostatečnou podporu OSPOD, nedostatečné finanční ohodnocení a ztrátu soukromí.

Z respondentů, kteří přerušili, uvedl každý respondent jiný důvod:

- Velká časová vyčerpání,
- Ponechání dítěte v dlouhodobé pěstounské péči,
- Změny v rodině,
- Vyčerpání.

Tyto důvody se opět výrazně neliší od většinových odpovědí a nedá se říct, že by u mužských respondentů převažoval jeden hlavní důvod. Obecně však můžeme z odpovědi číslo 1 usoudit, že jakmile muži vstupují do pěstounské péče na přechodnou dobu jako součást manželského páru, získává plat pěstouna pouze hlavní pečující osoba, ale povinnosti pěstouna přechází na oba. A jak je uvedeno v odpovědi, musí se účastnit soudních řízení, školení a dalších povinných událostí, které jim bohužel nejsou propláceny. Také pokud mají své stálé zaměstnání, musí si brát volno, a ne vždy jim zaměstnavatel může vyhovět s dovolenou.

2.5.3 Diskuse

Ke dni 18.7.2020 je v Seznamu pěstounů na přechodnou dobu uváděn jako celkový počet pěstounů na přechodnou dobu v České republice 763 ve všech krajích. Z dostupných informací můžeme vyčíst, že celkem 82 pěstounů na přechodnou dobu má momentálně přerušeny výkon pěstounské péče na přechodnou dobu. Také 26 z uvedeného celkového

počtu má v poznámce, že výkon ukončilo nebo byli vyřazeni z Evidence. Tudíž by se daly počty aktualizovat na 737 přechodných pěstounů, nebo ještě lépe 655 pěstounů na přechodnou dobu, kteří jsou momentálně aktivní. Z vedených dat jsem pro přehlednost vypracovala níže tabulku s celkovým počtem, volnými pěstouny a počty přerušovaných a ukončených pěstounů, kteří jsou v seznamu stále vedeni (Seznam pěstounů na přechodnou dobu).

Tabulka č. 12 – Seznam pěstounů na přechodnou dobu

Kraj	Celkový počet	Volní pěstouni	Přerušeno	Ukončeno/vyřazeno
Jihočeský	30	0	1	0
Jihomoravský	113	7	8	16
Karlovarský	22	0	3	0
Královéhradecký	61	6	3	9
Liberecký	39	0	0	0
Moravskoslezský	135	2	3	0
Olomoucký	26	4	6	0
Pardubický	25	3	0	0
Plzeňský	29	0	10	0
Praha	71	0	25	1
Středočeský	125	19	17	0
Ústecký	42	0	5	0
Vysočina	18	0	1	0
Zlínský	27	7	0	0

Zdroj: Seznam pěstounů na přechodnou dobu

Nejvíce pěstounů na přechodnou dobu se nachází v Moravskoslezském kraji (135 osob), Středočeském kraji (125 osob) a v Jihomoravském kraji (113 osob). Nejméně pěstounů na přechodnou dobu je v Evidenci ve Zlínském kraji (27 osob), Karlovarském kraji (22 osob) a na Vysočině (18 osob). Momentálně také nejsou žádní volní pěstouni, kteří by mohli přijmout do péče dítě v Jihočeském, Karlovarském, Libereckém, Plzeňském, Ústeckém kraji, Praze a Vysočině. Často tedy kraje a OSPOD musí spolupracovat mezi sebou, aby bylo dítě kam umístit.

Pokud spočítáme momentální počet volných pěstounů, kteří jsou schopni přijmout dítě, dojdeme k počtu 48. To není příliš nízké číslo, pokud vezme v potaz, že pěstouni se neustále uvolňují z obsazených nebo pomalým tempem přibývají nový zájemci a naštěstí u nás není tolik dětí, kteří by vyžadovali péči v přechodné pěstounské péči. Musíme se ale také podívat na poznámky, které mají pěstouni uvedeny v preferenci. Mnozí lidé nepřijímají do péče děti s postižením, nemocné děti či sourozence nebo starší děti a obecně děti vyžadující zvýšenou péči. Tím se nám počet volných pěstounů bohužel snižuje, jelikož i tyto děti potřebují péči a není mnoho osob, které by je byli schopni poskytnout.

Můžeme tedy říct, že je potřeba blíže se podívat na důvody přerušování a ukončení a snažit se zamezit jejich výskytu, alespoň do té doby, než bude v České republice dostatečný počet přechodných pěstounů, kteří by dokázali pokrýt potřebu umístění dětí v krizových situacích.

Pokud se podíváme na starší dostupné počty dětí v pěstounské péči, dochází ke vzestupu jejich počtu. V roce 2016 (ke dni 31.12.2016) bylo v přechodné pěstounské péči 540 dětí, v roce 2017 (ke dni 31.12.2017) již 605 dětí. To je nárůst o 65 dětí za rok (Statistika MPSV za rok 2016; Asociace Dítě a Rodina, z.s.).

Jestliže bude i nadále cílem vlády snížit množství dětí umístovaných do ústavní péče podle našich vzorů v oblasti náhradní rodinné péči, je nutné, aby se do této oblasti soustředilo více pozornosti.

2.5.4 Závěrečná doporučení

Většina pěstounů na přechodnou dobu (96 %) nesouhlasí s výší finančního ohodnocení pěstounů na přechodnou dobu. Bylo by tedy na místě zabývat se jejich finanční odměnou, která by potencionálně nalákala větší množství lidí, zajímajících se o pěstounství na

přechodnou dobu. Čímž by se uvolnila místa v náhradní rodinné péči pro děti, které by jinak byly umístěny do ústavní péče.

Nízký plat pěstounů na přechodnou dobu byl však jako důvod pro přerušeni nebo ukončení uváděn minimálně. Motivací pro většinu pěstounů na přechodnou dobu pro výkon povolání byla touha pomoci dětem a láska k dětem. Proto se tedy často stávalo, že k dětem v péči přilnuli a nedokázali se smířit s budoucím umístěním dítěte do ústavní péče, a přecházeli z přechodné pěstounské péče na pěstounskou péči dlouhodobou. Bylo by tedy vhodné, aby se OSPOD dítěte, popřípadě stát, více zajímal o budoucnost dětí umístěných do pěstounské péče na přechodnou dobu. Dalším řešením by bylo nalákání většího počtu potencionálních zájemců o dlouhodobou pěstounskou péči, kam by mohly být děti předávány.

Jako poslední doporučení bych ráda uvedla, aby se s přechodnými pěstouny při jejich proškolení a vzdělávacím procesu více diskutovalo na téma ústavní péče a zdůraznit jim, že ZDVOP (Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc) do této kategorie nepatří. Není tudíž nutně špatnou věcí, když děti z přechodné pěstounské péče předávají právě do nich.

Závěr

Pěstounská péče na přechodnou dobu je důležitou součástí českého systému náhradní rodinné péče. Jedná se o ideální řešení při umístování dětí v krizové situaci do rodinného prostředí nebo do péče primární pečující osoby. Napomáhá snižování počtu dětí umístovaných do ústavní péče a jejich pozitivnějšímu vývoji a fungování pro budoucí život. Pěstounství na přechodnou dobu je v České republice plně funkční poměrně krátkou dobu a jejich vykonavatelů v Evidenci postupně přibývá. Jako ve všech povoláních se však stává, že dochází k odchodu (přerušení či ukončení) lidí od profese. Mým zájmem při vypracování této práce bylo právě zjistit důvody odchodu pěstounů na přechodnou dobu v České republice.

V teoretické části jsem se věnovala rozsáhlému tématu ústavní péče, náhradní rodinné péče a jejími formami. Dále byla velká kapitola věnována samotné pěstounské péči na přechodnou dobu. Konkrétně její právní úpravě, jejímu vývoji v České republice, dětem umístovaným do pěstounské péče na přechodnou dobu, a nakonec pěstounům na přechodnou dobu.

V praktické části bakalářské práce jsem se pomocí dotazníkové šetření v řadách pěstounů na sociálních sítích věnovala důvodům pro přerušení nebo ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice. Což bylo také stanoveno jako hlavní cíl této práce. Na základě dalších informací, které byly nashromážděny dotazníkovým šetřením jsem stanovila i dílčí cíle.

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jaké důvody vedou pěstouny na přechodnou dobu v České republice k ukončení nebo k přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu. Zjistila jsem, že převažujícím hlavním důvodem jak pro přerušení, tak pro ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu je ponechání si dítěte v dlouhodobé pěstounské péči.

Díky dílčímu cíli č. 1 se mi podařilo zjistit, že nejčastějším důvodem pro přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice byl nejčastěji přechod na dlouhodobou pěstounskou péči, a to v 30,23 %.

Díky dílčímu cíli č. 2 bylo zjištěno, že nejčastějším důvodem k ukončení pěstounské na přechodnou dobu u pěstounů na přechodnou dobu v České republice byl opět přechod na dlouhodobou pěstounskou péči, a to v 41,18 %.

Díky dílčímu cíli č. 3 bylo zjištěno, že k přerušení pěstounské péče na přechodnou dobu dochází nejčastěji po 2 a 6 dětech v péči, a k ukončení dochází nejčastěji po 2 a 3 dětech v péči. V průměru se počet dětí v péči před ukončením nebo přerušením příliš neliší, s hodnotami 4,9 dětí u přerušení a 4,6 dětí u ukončení.

Dílčím cílem č. 4 bylo zjištěno, že v průměru dochází k přerušení a ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu v poměrně stejnou dobu. U ukončení po 3,9 letech (nejčastěji po 3, 5 a 6 letech) a u přerušení po 4,2 letech (nejčastěji od 4 do 6 let).

Díky dílčímu cíli č. 5 bylo zjištěno, že ze čtrnácti respondentů se téměř polovina (42,86 %) již neplánuje vrátit k výkonu pěstounské péče. Pouze dva respondenti se vrátit chtějí (14,29 %), a po dvou odpovědích (14,29 %) se vrátit nemohou nebo by se vrátili po změně systému.

Podle mého názoru by bylo vhodné výzkumnou část provést znovu, ale s větším počtem respondentů a po delším časovém odstupu. Jelikož pěstounství na přechodnou dobu není v České republice tolik rozšířeno, není ani velké množství pěstounů na přechodnou dobu, kteří by přerušili nebo ukončili. Bylo by zajímavé zjistit, jestli došlo k výraznějšímu nárůstu přerušení a ukončení, nebo zda jsou odchody pěstounů na přechodnou dobu normální, v rámci fluktuace u každého povolání. Také by bylo jistě zajímavé, zda se důvody pro přerušení nebo ukončení po čase mění.

Seznam použitých tištěných informačních zdrojů

ČERMÁKOVÁ, Monika. 2012. Dítě v náhradní rodinné péči očima pediatra: informace pro zájemce o NRP a náhradní rodiny. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. ISBN 978-80-87455-10-4.

HUGHES, Daniel A. 2017. Budování citového pouta: jak probouzet lásku v hluboce traumatizovaných dětech. Přeložil Eva LEE. V Praze: Institut fyziologické socializace. ISBN 978-80-270-2838-2.

KOLUCHOVÁ, Jarmila, MATĚJČEK, Zdeněk, ed. Osvojení a pěstounská péče. 2002. Praha: Portál. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-637-3.

KONEČNÁ, Hana, SUDOVOÁ, Markéta. 2011. Jak dál s pěstounskou péčí na přechodnou dobu?. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. ISBN 978-80-87455-08-1.

KOVAŘÍK, Jiří, Věduna BUBLEOVÁ a Kateřina ŠLESINGEROVÁ. 2004. Náhradní rodinná péče v praxi. Praha: Portál. ISBN 80-7178-957-7

MATĚJČEK, Zdeněk. 1999. Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny. Praha: Portál. ISBN 80-7178-304-8.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. 2013. Informace o postupech spojených s umístěním dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2011. Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-7421-039-6.

NADAČNÍ FOND J&T. 2014. Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin. Praha: Nadační fond J&T.

NOŽÍŘOVÁ, Jana. 2012. Náhradní rodinná péče. Praha: Linde Praha. ISBN 978-80-86131-91-7.

PAZLAROVÁ, Hana. 2016. Ed. Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1020-7.

PTÁČEK, Radek, KUŽELOVÁ, Hana, ČELEDOVÁ, Libuše. 2011. Vývoj dětí v náhradních formách péče. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-7421-040-2.

SDRUŽENÍ PĚSTOUNSKÝCH RODIN Z.S. 2019. Krátkodobá pěstounská péče – historie, praxe, perspektivy. Brno: ARCH – polygrafické práce spol. s.r.o.. ISBN 978-80-270-5530-2.

STOCK, Christian. 2010. Syndrom vyhoření a jak jej zvládnout. Praha: Grada. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-3553-5.

ŠKOVIERA, Albín. 2007. Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-318-5.

Trnková, Lucie; Náhradní péče o dítě; Náhradní péče o dítě. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-864-3.

VRÁNOVÁ, Lucie. 2011. Sociálně-právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. ISBN 978-80-87455-09-8.

ZEZULOVÁ, Dagmar. 2012. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0065-9.

WINNETTE, Petra, 2016. Užitečný rádce pro (náhradní) rodiče: adoptivní rodiče, partnerny rodičů, příbuzné, pěstouny a pečovatele. Praha: Natama.

Seznam použitých elektronických zdrojů

Co je to dohoda o výkonu pěstounské péče? [online]. [cit. 01.06.2020]. Dostupné z: <https://www.dobrarodina.cz/co-delame/dohody/co-je-dohoda>

Co je to hostitelská péče [online]. [cit. 24.04.2019]. Dostupné z: <https://www.detipatridomu.cz/dobrodej/#hp>

Co zahrnují přípravy a psychologické posouzení? [online]. [cit. 20.04.2019]. Dostupné z: <https://www.dobrarodina.cz/co-delame/pripravy/co-zahrnuji>

Dávky pěstounské péče [online]. [cit. 20.07.2020]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/davky-pestounske-pece>

Dohody o výkonu pěstounské péče – vzorová dohoda a formuláře [online]. [cit. 01.06.2020]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/dohody-o-vykonu-pestounske-pece-vzorova-dohoda-a-formulare>

Formy náhradní výchovy [online]. [cit. 24.07.2019]. Dostupné z: <https://www.otevrenabudoucnost.cz/formy-nahradni-vychovy/>

LUMOS. Dětské domovy pro děti do 3 let věku. Počty dětí, nákladnost péče, doporučení dalšího postupu [online]. Praha: 2018. [cit. 18.05.2020]. Dostupné z: https://lumos.contentfiles.net/media/assets/file/dd3roky_lumos.pdf?

LUMOS. Kojenecké ústavy na počátku roku 2019. Stručná informace o situaci rok poté * [online]. Praha: 2019. [cit. 27.05.2020]. Dostupné z: https://lumos.contentfiles.net/media/assets/file/Lumos_kojenecke_ustavy_2019.pdf

LUMOS. Pěstounská péče na přechodnou dobu. Výsledky průzkumu mezi pěstouny na přechodnou dobu [online]. Praha: 2015. [cit. 03.06.2020]. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/03/publikace-213.pdf>

LUMOS. Předčasně ukončená pěstounská péče. Selhává pěstounská péče v České republice? [online]. Praha: 2020. [cit. 10.06.2020]. Dostupné z: https://lumos.contentfiles.net/media/assets/file/Lumos_ZPRAVA_predcasne_ukonceni_pp.pdf?

Mezinárodní osvojení [online]. [cit. 22.06.2020]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/osvojeni/>

Mezinárodní osvojení do ciziny [online]. [cit. 22.06.2020]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/osvojeni/mezinarodni-osvojeni-do-ciziny/>

Mezinárodní osvojení z ciziny [online]. [cit. 22.06.2020]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/osvojeni/mezinarodni-osvojeni-z-ciziny/>

Pěstounská péče [online]. [cit. 01.06.2019]. Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/pestounska-pece>

Pěstounská péče na přechodnou dobu [online]. [cit. 24.07.2019]. Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/pestounska-pece-na-prechodnou-dobu>

Asociace Dítě a Rodina, z.s.. Pěstounské rodiny v České republice. Základní charakteristiky pěstounů a dětí v pěstounské péči [online]. Praha: 2019. [cit. 18.07.2020]. Dostupné z: https://www.ditearodina.cz/images/Analyza_-_pestounske_rodiny_v_Ceske_republice.pdf

Požadavky na pěstouny a osvojitele [online] [cit. 25.07.2019]. Dostupné z: <https://www.dobrarodina.cz/co-delame/hledame/zajemci/pozadavky>

Pro pěstounské rodiny [online]. [cit. 24.07.2019]. Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/pro-pestounske-rodiny>

Proč se dohody uzavírají? [online] [cit. 28.07.2019]. Dostupné z: <https://www.dobrarodina.cz/co-delame/dohody/proc-dohoda>

Připravujeme pěstouny a osvojitele [online]. [cit. 26.07.2019]. Dostupné z: <https://www.dobrarodina.cz/co-delame/pripravy>

Seznam pěstounů na přechodnou dobu [online]. [cit. 18.07.2020]. Dostupné z: https://urad.kr-olomoucky.cz/pestouni/Lists/Seznam%20pstoun%20na%20pechodnou%20dobu/Vsechny_kraje.aspx

Statistika MPSV za rok 2016 [online]. [cit. 18.07.2020]. Dostupné z: <https://www.sood.cz/nevesela-statistika-mpsv/>

Uzavíráme dohody, doprovázíme pěstouny a osvojitele [online]. [cit. 26.07.2019]. Dostupné z: <https://www.dobrarodina.cz/co-delame/dohody>

Zákon č. 89/2012 Sb. [online]. [cit. 2020-05-28]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Zákon č. 108/2006 Sb. [online]. [cit. 2020-05-28]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

Zákon č. 109/2002 Sb. [online]. [cit. 2020-05-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

Zákon č. 359/1999 Sb. [online]. [cit. 2020-05-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

Zákon č. 372/2011 Sb. [online]. [cit. 2020-05-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372>

Zákon č. 94/1963 Sb. [online]. [cit. 2020-05-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-94>

Zákon č. 401/2012 Sb. [online]. [cit. 2020-05-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-401>

Zákon č. 134/2006 Sb. [online]. [cit. 2020-05-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-134>

Zákon č. 117/1995 Sb. [online]. [cit. 2020-05-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>

Seznam příloh

Příloha 1 – Dotazníkové šetření

Příloha 2 – Příklad vyplněného dotazníkového šetření

Příloha 3 – Doslovný přepis odpovědí na otázku č. 10 – Z jakého důvodu jste se stali pěstouny na přechodnou dobu?

Příloha 4 – Doslovný přepis odpovědí na otázku č. 13 – Jaký byl Váš důvod pro přerušení výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu?

Příloha 5 – Doslovný přepis odpovědí na otázku č. 17 – Jaký byl Váš důvod pro ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu?

Příloha 6 – Doslovný přepis odpovědí na otázku č. 18 – Za jakých podmínek byste se vrátili zpět k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu po jejím ukončení?

Příloha 7 – Doslovný přepis odpovědí u kategorií při vyhodnocení hlavního cíle